

# לישנא קלילא

סיכום בקצרה לתלמוד ירושלמי עם ביאור הגרח"ק זצוקללה"ה

מועד קטן יט. - יבמות כה: | ע"פ סדר ש"ס ירושלמי עוז והדר | גליון 47

כל שהוא יודע לבאר המשניות, ואנן אפי' זקנים אינם יודעים לפרש.

**כא מי חשיב רבו שאין מאחין הקרע עליו**, לר"א כל שפתח לו תחילה, ולר' יהודה כל שרוב תלמודו ממנו, ולר' יוסי כל שהאיר עיניו במשנתו אפי' בדבר א', והלכה כדברי האומר שרוב תלמודו ממנו, [ולא אמרו כד' רבי יהודה דאיכא דמחליף].

ר"א קרע על שפתח לו תחילה, ושמואל חלץ כתפו על שהאיר עיניו במשנתו שביאר לדתנן ב' מפתחות א' יורד לאמת השיחי, וא' פותח כיון, פי' הפותח דלתות ההיכל שהיו ב' מנעולים והיה צריך לשחות אמה כדי לפתחו.

**על נשיא ואב ב"ד קורעין ולא מאחין**, דכ' אצל שאול 'ויחזק דוד בבגדיו ויקרעם וגו' ופי' בבבלי דילפי' קריעה קריעה מאלישע, וכן הני דלהלן, וכ' 'ויספרו ויבכו ויצומו עד הערב על שאול ועל יהונתן בנו, **ועל שמועות רעות** דכ' התם 'ועל עם ה' ועל בית ישראל כי נפלו בחרב', **ועל קללת השם** דכ' 'והיה כשמוע המלך חזקיה את רבשקה ויקרע בגדיו, ואי רבשקה היה עכו"ם שמעו' שקורעין על קללת עכו"ם, ואי היה יהודי אין קורעין על עכו"ם, ותני ר"ה דקורעים משום דכ' 'אלקי כל בשר', ואמרו דעתה שרבו הגדפנים פסקו מלקרוע, אבל אמרו דר"ל הלך בדרך וראה כותי שמגדף וקרע ר"ל וחור וגידף וקרע, וירד ר"ל מהחמור ונתן לו אגרוף, ושאלו ר"ל האם יש לאמו מספיק בגדים שיוכל לקרוע, וש"מ שקורעים בזמן הזה ושקורעים על כינויים שאין עכו"ם יודע את שם המיוחד.

**קורעים ואין מאחין על שריפת התורה**, דכ' שקרא יהודי לפני יהויקים למגילת איכה 'ויהי כקראו יהודי שלש דלתות וארבעה' פי' פסוקים ג' דו', והגיע לזיכ' ה' הוגה על רוב פשעיה, מיד 'יקרענה בתער הסופר' וגו', וכ' 'ולא פחדו ולא קרעו את בגדיהם'.

הרואה ת"ח שמת כרואה ס"ת שנשרף, כר' חונא שאמר על ר' בא שצד בת יענה שחטפה את תפיליו של ר"ה ב"ח דא לא היה חונק לבת יענה כמעט היו צריכים לקרוע על שריפת התורה, אבל אמר ר' ירמיה בשם רב דאין קורעין אלא על ס"ת ששרפו מלך ישראל בזרוע כיהויקים בן יאשיהו מלך יהודה וחבריו.

**חיוב ב' קריעות בס"ת**, הרואה ס"ת שנשרף מתענה על הגויל ועל הכתב בפני'.

ר' אבהו נהג שלא לאכול באותו היום שמת ת"ח, ור' יונה כששמע שמת בנו של ר' אבהו אף שאלכ בתחילת היום צם בסוף היום.

**עתיד הקב"ה להיעשות ראש חולה לצדיקים לעת"ל** פי' שהצדיקים יושבים בחצי גורן והקב"ה בניהם [א.ח. חצי גורן צ"ב], דכ' 'שיתנו לבכם לחילה', והצדיקים מראין אותו באצבע ואומרים 'זה אלקים אלקינו עולם ועד הוא ינהגנו על מות' ודרש'י כמאן דכ' עמלות, פי' בהעלם וכיוסי, א"י בוריות כעלמות בתולות המחוללות במחול, ועקילס תרגם עלמות אתא נסייא עולם שאין בו מות וכאילו כ' אל מות, וכאילו כ' הוא ינהגנו לעת"ל, שאומרים שינהגנו בעולם הזה ולעת"ל.

**אין מאחין על ירושלים ועל ביהמ"ק**, דכ' 'ויבואו אנשים משכם ומשיליה ומשומרון שמונים אנשים מגולחין זקן וקורעי בגדים' שבאו להביא לבונה להקריב בית ה' ולא ידעו מחורבן המקדש, וכששמעו קרעו, ול"ד השומע על חורבן ירושלים, אלא אָפּ ה**רואה ירושלים בחורבנה** צריך לקרוע, והיינו הרואה מצפופים תיבין לקרוע רש"י פי' דצופים הוא מקום שרואים את ירושלים, אמנם הכא אי"צ לומר צופים אלא כל מקום שרואה בטוב, א"י ילי"פ ע"פ הירו' דעתיה דירושלים להתרבות על צופים ונמצא דהוי כפניו.

הא דקדורע גם על ירושלים וגם על המקדש, איכא דתני קורע מחדש עוד קרע, ואיכא דתני מוסיף על הקרע ותחילת הקרע טפח ותוספת י"א ג' אצבעות, וי"א כל שהוא, והלכה כמותו.

**אבילות בקרובי בעל ואשתו**, מת חמיו או חמותו נוהג עמה, ואינה כוחלת או פוקסת, וכן כשמת חמיה וחמותה, נוהגת עמו, ואמר שמואל דה"מ חמיו או חמותו, אבל אין נוהג עמה בשאר קרוביה דשאני כבוד חמיו וחמותו, [ונת' הראשונים בדין אשה בקרובי בעלה, לתוס' והר"מ מתאבלת רק על חמיה וחמותה, ורמב"ם פליג מהירו' דידן].

היכן מתאבל עם קרוביו, ר"י בן פזי אמר בשם ר' יוחנן דה"מ בדר עמו, וכששאלו ר' יוסה האם שמעת כן מאבין, השיב דשאלו האם צריך לכפות את המיטה על אחי אשתו, והשיב שא"צ דליכא כבוד חמיו וחמותו.

**כ תשה"מ לאבל ברגל**, הנה תנן שבת עולה למנין שבעה, ואינה מפסקת אבילות, ורגל מפסיק ואינו עולה, **יש שאמרו** דנ"מ דרגל מותר בתשה"מ, [ואמרו לר' ירמיה דר' יוחנן קר דבר עם ר' סימון על כך ולא במוחלט אלא בספק], ולריב"ז מבואר דאף ברגל נוהג אבילות שבצינעה, והיינו תשה"מ, וכת"ד דא"כ אף שבת שנוהג בה אבילות בצינעה לא תעלה למנין שבעה, י"ל דשאני שבת דא"א לשבעה בלא שבת.

פ"ג ה"ו

**הפסקת אבילות בעצרת משהרב ביהמ"ק** שאין תשלומין כל שבעה, לר"א עצרת כשבת, ולחכמים כרגלים דאיכא בהו שמחה, וה"מ במת ג' ימים קודם הרגל, אבל מת ב' ימים קודם משלים ד' ימים, ומת ערב הרגל משלים עוד ה' ימים, ואמרו **דעצרת עולה לשבעה כרגלים**, וילת"ס במת ג' ימים קודם עצרת, האם חשיב כעברו עשרה ימים או יד' יום [א.ה. לכאן נ"מ דיצטרך להשלים עוד טו' יום, והיינו למ"ד לעיל ה"ה דאין הימים בטלים, וצ"ע האם נמצא דלאחר החורבן עצרת היא ד' ימים, ומשלים טז' יום ממחרת עצרת, ועי' שו"ע או"ח תקמח' טז' דאף שמיני של חג חשיב ד' ימים].

**הפסקת אבילות ברה"י ויר"כ**, לר"ג כרגלים דרק שבת שאני שא"א לשבעה ללא שבת כנ"ל, ולחכמים כשבת, ואף דבשבת מראין פנים ברה"י ויר"כ אין מראין פנים מפני אריכות התפילה, אבל כשחל בשבת שרי כדי לא לחלץ בין שבת לשבת, אבל חזקיה אמר דאין מראים, דאריכות התפילה שייכת גם בשבת.

פ"ג ה"ז

**כמה הלכות אבילות במועד**, רק קרוביו של מת קורעין וחולצין ומברין, במועד מברין על מיטות זקופות, ומוליכין את הסעודה בסלים, אבל לא בטבלא אסקוטלא וקנין מיני כלים חשובים, בין בחול ובין במועד, ואין אומרין ברכת אבילים במועד פי' ברכת הרחבה כשתחזיקו מלקבור ולורי' היו אומרים בבית הכנסת, אבל עומדים בשורה ופוטריין את הברכים שא"צ לנחם עוד אחר המועד.

הא דקרוביו של מת קורעים וכו', ה"מ קרובים הראויין להתאבל, כדתני **חכם שמת הכל קרוביו** ואף קרובים שאין ראויין להתאבל, אבל באדם בעלמא רק הראויין להתאבל.

כשמת ר' אבון במועד, ר' מנא לא גמל עמו חסד, וסברו משום שהיה חלוק עמו, אבל לאחר המועד כבדו, ואמר דהא דאמרו הכל קרוביו רק בפניו פי' מי שנומצא בפניו בשעת קבורה, ור' מנא לא היה שם. א"י אף מי שלא היה שם, ואיירי לענין הספד, דאין מספדין במועד אלא להם בפניו, [כ"פ הרא"ש, ובתורת האדם פי' בענין אחר עי' ב"י סי' שמ].

**הלכות קריעה על מת**, הקורע **מהמלל** קרע ותפר תפירות הניכרות או **מהשלל** תפירות רחבות, או **מהרדד** לוקח חוטין משולי הקרע מכאן ומאן וקושרן, אינו קרע, אבל **מהאיחוי** שתפר ואין הקרע ניכר, הרי"ז קריעה.

**י קרעים אסורים באיחוי**, הקורע על נשיא, אב ב"ד, שמועות רעות, קללת השם, שריפת תורה, וירושלים, ועל ביהמ"ק, ועל אביו אמו ורבו שלמדו חכמה דכ' אצל אלישע 'אבי אבי רכב ישראל ופרשיו' וכ' 'ויקרעם לשנים' והיינו שהיו קרועים לעולם, ואף דאליהו לא מת, מ"מ הסתלק ואין רואים אותו.

**י"א** כשם שחכם הכל קרוביו ה"ן קורעים על הת"ח, והיינו כל ששנה הלכות וטעמי הדברים וי"ג 'נעד תורה' פי' מקרא משנה הלכות, וה"מ בראשונה, אבל עתה שנתמעט הדורות את השונה הלכות, וי"א כל שבלק עסקיו בשבילי משנתו, ותני כל ששואלים אותו הלכה בכל מקום והוא משיב, ואמר ר"ה כגון אנן דרבותיה משגיחין בשאלותינו להשיב עליהם לפי ששואלים כהלכה, ור' בא בר ממל אמר

**יט עוד באיסור אבל בת"ח**, ר' יוסי בר פיטוס, חמיו הראשון של ריב"ל כשהיה אבל, שלח לו בר קפרא ב' תלמידים שילמדו עמו, ולא ידעו האם משום שבר קפרא התיר ללמוד, או משום שהיה להוט אחר התורה, ותני אם היה להוט אחר התורה מותר.

**קרובים שמתאבלים עליהם**, כל שכהן נטמא עליהם מתאבלים עליו, והוסיפו עליהם אחיו ואחותו מאמו, ואחותו הנשואה, שמתאבל ואונן עליו אבל לא מטמא, וארוסתו לא מתאבל ולא אונן ולא מטמא.

**כל המתאבל מתאבלים עמו**, כרב שהיה אבל על אחותו, ואמר לבנו חייה דיתחלוץ סנדלו כשיבוא אליו.

ר' יוסי הורה לר' מנא כשמתו בני ר"ח אחיו, שא"צ **לכפות את המיטה**, ולא לישן על מיטה כפויה דמלבד דין כפיית המיטה בבית יש לאבל לישן על מיטה כפויה, אבל אין מסקנת הירו' הכי, וכן הורה לר' מנא שלא יקרא קרי"ש בתפילין בסמון למת כדין מי שחופר קבר למת או עוסק בקבורה, [ובשדה יהושע פי' דשאל לר' יוסי האם קרובי קרובי המת חייבים בקר"ש, אבל לפי"ז לא מובן מה השיב לו ר' יוסי], ומכאן **דאבל קורא קרי"ש ומתפלל**.

**חיוב כפיית המיטה** וכן כל דיני אבילות, **לר"א** משיצא המת מהחצר, **לר' יהושע** משיסתם הגולל, וכשמת ר"ג השיבו תלמידי ר' יהושע שכפו המיטות בשיצא מהחצר, כפי שהורה זקן ר"א.

**בער"ש** זוקף את מיטותיו, ו**במוצ"ש** כופן.

**דרגש** עור שמחברים לזרועות המיטה, **לת"ק** נזקף ואינו נכפף, **ולרשב"א** מתיר הקשרים ונופתל לארץ ודיו, והלכה כרשב"א.

**מיטה שנקליטה עולין עמה** ואף אם יתפכנה תשאר על הרגלים, שומטין ודיו, הנה רגלים מחוברות קרי קניפות, ושאינם מחוברות אלא עולין ויורדין עמה נקראים נקליטין, ולפי"ז בקניפות הופכה אע"פ שהיא גבוהה, כ"כ ה"ן, ודלא כתורא"ש, [ובבבלי מבואר דקניפות הם ד' רגלים עולין, ונקליטין הם ב'].‏

**מיטה ודרגש, מיטה** פי' שמסרגין על גופה כורך על גופה, **ודרגש** שאין מסרגין על גופה אלא מכניס בנקבים שבזרועות המיטה, והא דתנן המיטה והעריסה של תינוק גמר מלאכתן לק"ט, משייטפם בעור הדג להחליקן וכיון דכורך ע"ג מיט' שף, י"ל במיטות העשויים כדרגש.

**טעם לכפיית המיטה** דכ' אצל איוב 'וישבו לארץ' ולא כ' על הארץ אלא ישבו על דבר שהוא ממוך לארץ, וכת"ד ה"מ מיטה שיושב עליה, י"ל משום שהאבל גרם לכפות להמית דמותו של המת לכך יכפה מיטתו, וי"א, דמיטה היא הגורמת לאדם שיבוא לעולם לכך יכפו אותה, א"נ שאם יתעורר בלילה ויזכור שהוא אבל, א"נ מחמת שמיטתו הפוכה יתעורר בלילה ויזכור שהוא אבל.

צריך לכפות את המיטה וישן עליה, אבל אם אינו כופה אין שומעין לו אף שישן על ספסל, ואין להוכיח דאסור לשבת על ספסל מזה דתנן דכשמברין כה"ג לא העם מסובין על הארץ והוא על הספסל, ומשמע דכהן הדיוט וכ"ש ישראל אסורים בספסל, דיל' דדוקא ברבים יושב על ספסל ושאר בנ"א לא, אבל ביחיד אף שאר בנ"א יושבים על הספסל ואמרו דאין נוהגים כן ואף ברבים יושב על הספסל, [ולג' דכ' וברבים הוי מכלל הקו' דמבואר שאין יחיד יושב על ספסל, ואמרו דאין נוהגים כן].

**כמה ימים כופה את המיטה**, נקבר בע"ש ו', בע"ש עם דימדומי חמה ה', וכשחל יו"ט אחר השבת ד' פי' עצרת, ואין הרגל מפסיק כיון דנקבר פחות מג' ימים קודם הרגל, וב' ימים ר"ה אחר השבת ג'.

**כפיה לאחר השבת**, ר' מנא הורה דאין כופין במו"ש, י"א אם נותרו לו ב' ימים אבל בל' ימים כופה, וי"א ג' אבל בל' כופה, וי"א איכא שנהג ב' ימים כדין תפילין, או ג' ימים כדין עיקר אבילות קודם הרגל, ור"ח בר פפא הורה לכפות אפי' יום א', ונאילה ולא בחולום יען כ"ן מריתה' את דבר ה', הוראת תלמידו של ר' מנא.

**הדר בפנודק** שנכנסים ויוצאים שם גויים, אינו כופה שלא יאמרו שהוא חרש מכשף.

**הלכות קריעה**, ילה"ס האם צריך 'קנה שפה' י"מ האם צריך לקרוע שפת הבגד, דאי לא יקרע נראה כשלם, אבל רש"י פי' בדפנתה הצואר אינו כקרע אלא כאילו פתוח הרבה, ויל"פ דמבעי האם יכול לקרוע שם, אין קריעה פחות מטפח דכ' ויחזק דוד בבגדיו ואין החזקה פחות מטפח, ויקרעם' מלמד שצריך להבדיל קנה שפה.

**מתו לו כמה מתים**, מת לו מת וקרע, ואח"כ שמע שמתו לו אביו ואמו ורבנן, י"א מוסיף באותו קרע, וש"מ שאי"צ קרע אחר, וש"מ שקורע בפ"ב קרע א' ומוסיף עד טיבורו, **ולר' יהודה בן תימא** קורע ע"ז בפנ"ע וע"ז בפנ"ע, ולא יוסיף על קרע שקרע על אביו ואמו (ומשמע דאם מתו אביו ואמו בוא"ז שפיר מוסיף וצ"ע), וכן הלכה.

**עד מתי קורע**, בכל המתים קורע עד שבעה כגון שלשב בגד שאלו, ועל אביו ואמו אפי' לאחר שבעה חייב לקרוע.

**כב כיצד יקרע ב"פ בבגד א'**, קורע ומרחיק ג' אצבעות, ואם קרע בכל שלפניו מתחיל מאחוריו, ואם קרע בכל שלמעלה מתחיל למטה, ואח"כ נעשה כפוחח שאינו קורע (ור"י חולק).

ר"ח בר פפא הגיע לפני ר' תנחום בבגדים ללא שפה והיה זה גשבת ואמר דמה שלא החזיר הקרע לפי שלמד כן מרבו וצ"ל שיצא בסנדל דאיכא היכר שאינו אבל, וביקש ר"ח ממנו שיתפלל עליו וא"ל גידרו פיצותיך, **וכל השנה הדין מתוח כנגד המשפחה**, ואמר ר"י כל שבעה חרב שלופה עד שלשים היא רופפת, ולאחר י"ב חדש חוזרת לתערה, ודומה לכיפה של אבנים שנתרעערה אחת נתרעערה כולו, ואם **נולד בן במשפחה נתרפאת כל המשפחה**.

**אבל קורע מעומד**, דכ' 'ויקם איוב ויקרע את מעילו ויגז את ראשו'.

**חכם שמת**, י"א דשוללים ונונעלים למחרת, וי"א בו ביום.

**קריעה בטעות**, קרע על מת ואמרו לו שמת אחר יצא יד"ח, קרע על מת ונודע שהיה חי ולבסוף מת, י"א יצא, וי"א לא יצא שהיר קרע על חי, וכן תני קרע וחזרה ושמעו ומת מיד אי"צ לקרוע שוב, ואם חזרה לאחר זמן לא יצא.

**שיעור תוך כדי דיבור**, י"א כדי שאילת שלום אדם לחברו שלום עליך, וי"א כדי שאילת שלום רב לתלמיד שלום עליך רבי.

**ר' יוחנן ור"א**, ר' יוחנן הלך בדרך כשנסמך על ר"ח, והקפיד על ר"א שלא שאל בשלומו ועל שנחבא ממנו, וא"ל ר' יעקב בר אידי שבבבלי נוגעים שאל לשאול שלום לרב, והוא דרש כבוד דכז' 'ראוניו ונחבאו' ור"א נהג כן לפי שעלה מבנה, והראה ר' יעקב, דיפה עשה ר"א שנחבא ממנו, דשאל לר' יוחנן האם ילכו דרך הצלם או בדרך עקלתון והשיב ר' יוחנן שילכו דרך הצלם ויסמו את עיניו פי' שאין מחשיבים אותו, ולכן יפה עשה ר"א שנחבא ממנו.

**האומר דבר בשם אומרו**, **עוד הקפיד ר' יוחנן** על ר"א שלא אמר דבר שמועה מפיו, וא"ל דהכל יודעים דר"א תלמידו של ר' יוחנן, וכר"מ שהיה אומר בשם ר' ישמעאל ולא בשם ר"ע, דהכל יודעים שר"מ תלמיד ר"ע, **והטעם דר' יוחנן הקפיד כ"כ** דמצניו שאמר דוד 'אגורה באהלך עולמים' שאזכה שיהיו דברי שמעיים בבתי נכסיות ובתי מדרשות, פירש לוי בר נזירא כדי שיהיו שפתותיו רחוקות עמו בקבר [ככומר פי' כלי המחזיק ענבים לחממן ומיד שנוגעים בהם מוציא יין], והנאמן זו שאמרו בשמו, פי' רחב"פ ור' סימון דהוי כאדם השוטה קונדיטון יין דבש ופלפלי או יין ישן ונשאר הטעם בפיו, כך השמועה בפיו אף שכבר מת.

אין דור שאין בו ליצנין, כדורו של דוד, ואמרו דאף שליצני הדור שאלו לדוד מתי יבנה בית המקדש מ"מ אמר 'שמחתי באומרים ה' בית ה' נלך', ואע"פ שרק שלמה יבנה לביהמ"ק מ"מ אמר ה' 'כי ימלאו נלך', ואינו מחסיר ממין כלום חשביב עלי צדקה ומשפט שאתה דוד עושה יותר מן הקרבנות דכ' עשה צדקה ומשפט נבחר לה' מזבח'.

פ"ג ה"ח

**אין מניחים את המיטה ברחוב במועד**, שלא להרגיל את ההספד האסור במועד.

**אין מניחים מיטה של נשים ברחוב כלל** מפני הכבוד מפני כבוד הנשים החיות שאשה עומדת בתכריכה לפני אנשים, ולהלן ה"ט פי' דכ' 'ותמת שם מרים ותקבר שם' חזיק מילתה בקבורה.

**על כל המתים** דוחה במיטה ואינו מרבה בעסקיו בהספד דלמחר בקבורה עדיף, **ועל אביו ואמו** אינו מרבה בעסקיו ולא דוחה במיטה, ואם היתה שעת הדחק או גשמים אפי' **על אביו ואמו** אינו מרבה בעסקיו ודוחה במיטה.

**האם קורע קנה שפה על שאר מתים** פי' אימרה שעל הבגד, לר"מ רק על אביו ואמו, **ולר' יהודה** כל קרע שאינו מבדיל קנה שפה הרי"ז תפלות ולא יצא שאינו ניכר.

**ש"מ מר' יוחנן דלא ס"ל כר' יהודה בתרת**, ר' יוחנן הלך לבקר את ר' תנינה ושמע באמצע הדרך שמת ר"ח וירד מהחמור וקרע בגדיו **הטובים** אף שאין רוב חכמות של ר' יוחנן מר"ח כמבואר בסנהדרין שלמד ממנו רק אנדראס, ש"מ דלא ס"ל לר' יוחנן כר' יהודה דבעי שרוב חכמתו הימנו, כ"פ הפנ"מ דע"ל דלעיל אמר ר' יוחנן הדלהל כר' יהודה, ועוד משמע דלא כר"י מדעתו בהוריות כה"ג גדול פורם מלמטן וההדיוט מלמעלה, **לר"א בשם כהנא** למעלה ולמטה מקנה שפה שקורע גם אימרת הבגד, ולפרש"י למעלה מקנה שפה פי' שאינו קורע בפחת הצואר שאינו ניכר, אלא קורע למעלה שיהא ניכר, **ולר' יוחנן למטה ממש** בשפת הבגד, ואינו כדרך קריעה (דקורע עד טיבורו), וש"מ **דלמעלה אפי' אינו מבדיל קנה שפה**.

הנה אילה"ק דר"א בשם כהנא ס"ל דלא כר"מ ור"י דאי ס"ל כר"י דקרע ללא קנה שפה לא חשיב פרימה הלא לר' יהודה אי אינו מבדיל אי"ז קריעה, והלשון בירו' לא פירום כל עיקר צ"ע, [ונבבלי אמור דס"ל כה"ג אינו קורע כלל, אבל תי' דס"ל כותיה בחדא, וצ"ע] וכן לא ס"ל כר"מ דשפיר הוי קריעה, אבל צ"ל דליירי בכנה"ג על אביו ואמו דהחמירו לכה"ג שאינו מבדיל קנה שפה.

**כג מתי שולל ומאחה קריעה על מת**, כל המתים הוא שולל תפירה רחבה, לאחר שבעה, ומאחה תפירה שאינה ניכרת לאחר שלשים **אבל על אביו ואמו** אינו מאחה לעולם איכא אבילות כדאמרו דאפי' אחר זמן קורע עליהם.

**האשה שוללת מיד משום צניעות**, ומאחה לאחר שלשים, ועל אביה ואמה אינה מאחה עולמית.

**איחיו כאריג** פי' הרמב"ן שאין התפירה ניכרת אף מבפנים **אסור**, אבל **כסולם** שנותן על זה והופר לרוחב **והקפש** מקפל לבחוז ותופר מותר והק' הריטב"א דלעיל משמע דרק שולל שרי, ולכן פי' דלא כרמב"ן דאריג אינו ניכר כלל, אלא כפי' הרמב"ד דיכיר לבפנים ענין תפירה שלנו.

**כמה בגדים צריך לקרוע**, על כל המתים רק בגד העליון, ועל אביו ואמו אפי' י' בגדים, **והנאש** אף באביו ואמו לת"ק קורעת רק את העליון, ולרשב"א קורעת הפנימית והופכת לאחוריה וקורעת את השאר ולא יראה גופה.
**אפיקרסין** י"מ בגד סמוך לגוף לספוג הזיעה, וי"מ בגד העליון העשוי לצניעות אי"צ לקרוע.

**גיהוץ** פי' כלי צמר חדשים או פשתן לבנים, על כל המתים אסור עד ל' יום, ועל אביו ואמו עד יב' חודש.

**תגלחת** על כל המתים ל' יום ועל אביו ואמו עד שישלח פרע עד כדי שיגיערו בו חבריו [א.ה. ומבואר כג' הקה"ע דל"ג 'או שיגיערו וכו'], ואמרו לר' שמואל שאין להרגל דוחה תגלחת על אביו ואמו, כיון דהרגל דוחה את שתלוי בשלשים, ולא במה שתלוי בפרע.

**קריעה עד גילוי הלב**, ר"מ אמר דרק לאביו ואמו, לפי שבטלה מצות כבוד התליה בלב.

**יציאה לסחורה**, בכל המתים עד ל' יום, ועל אביו ואמו עד שיגיערו בו חבריו ויאמרו לו צא עמנו.

**הליכת אבל לסעודה**, על כל המתים ל' יום, ועל אביו ואמו עד יב' חודש, מלבד חבורת מצוה כגון אכילת פסח או קדשים ומע"ש בירושלים, או סעודת קידוש החודש.

**המחליף בגדים כל שבעה** צריך לקרוע, י"א דכולם כל בגדים שהחליף אסורים באיחיו, וי"א דרק בגד שקרע ביום הראשון שהוא עיקר קריעה, ועוד נ"מ דלמ"ז כולם אסורים ה"נ צריך לקרוע על אביו ואמו את כל הבגדים, ולמ"ד רק ביום הראשון אי"צ לקרוע בשאר ימים על אביו ואמו כל הבגדים.

**האם הנשים מענות ומטפחות במועד** עינוי א' אומרת וכולם עונות, וטיפוח כף אל כף, הנשים מענות, **לת"ק** על מטפחות, **ולר' ישמעאל** הסמכותו למטה מטפחות.

פ"ג ה"ט

**בר"י חנוכה** **ופורים** מענות ומטפחות, אבל לא מקוננות ומה שמצינו דרבנן עונים י"ל דזהירין הן שלא יבואו לידי הספד, **ואם נקבר המת** לא מענות ומטפחות.

**עיניו** שכולם עונות, ו**קנינה** אחת מדברת וכולם אחריה, דכ' 'ולמדנה בנותיכם נהי ואשה רעותה קינה', אבל לעת"ל כ' 'בלע המות לצנח ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים וגו'.

**סעודת הבראה בחנוכה ר"ח ומועד**, יש שעשו סעודה הבראה בחנוכה ובר"ח ניסן, והיה שלא על דעת רבנן, וכן יש שעשו במועד שלא על דעת ר' אמי.

הובא לעיל ה"ח אין מניחין מיטה של נשים ברחוב אפי' לזמן מועט דכ' 'ותמת שם מרים ותקבר שם'.

**הולכת חלילין**, **לבית אבל** אסור שאין סופדין במועד, **ולבית שמחה ובית משתה**, מותר ול"ח לטירחא.

## מסכת אבות

### חמש עשרה נשים

פ"א ה"א

**א' ערוה פטורה ופטורת צרתה וצרת צרתה**, טו' נשים דלהלן, פטורות צרותיהן וצורות צרותיהן מחליצה ויבום עד סוף העולם שאם היתה בתו או ערוה אחרת נשואה לאחיו ומת אחיו פטורה מחליצה ויבום וכן צרתה פטורה, ואם הלכה צרתה ונתייבמה לאח אחר, ומת האח האחר פוטרת הצרה את צרתה, וכן בצרת הצרה.

**טו' נשים** דמתני', היינו **בתו** ופרש"י בתו מאנוסותו, כיון דבתו מנשואתו ידעי' מבת אשתו, אבל בתו מאנוסותו לא ילפי' מנשואתו וילפי' כל בתו ע"י קידושין, ולהלן בירו' ילפי' לה באם אינו ענין בבת בנו לבתו מאנוסותו, **בת בתו, ובת בנו, בת אשתו, ובת בתה ובת בנה, חממותו** רש"י פי' שמת בעלה ונשאה אחיו, ואפשר' גם כגון שנשא ראונו בת אחיו ומתה הבת ואח"כ מת שמעון, ורש"י לא פי' ככה"ג כיון דלרש"י לר"ע חמותו לאחר מיתת אשתו אינו אלא איסור בעלמא, אבל דעת הר"מ (איסורי ביאה ב ח), דאיכא כרת מאפי' לאחר מיתה, **אם חמותו ואם חמיו, אחותו מאמו** שנשאת לאחר מאביו, אחותו מאביו אסורה באחי מאביו, **אחותו אמו** שנשאת לאחיו מאביו, לפי שאין יבום אלא באחים מהאב וילפי' דכ' 'כי ישבו אנשים אחים יחדיו וילפי' אחוה אחוה מבני יעקב', **ואחות אשתו, ואשת אחיו מאמו** שנשאה אחיו מאביו שהיתה נכרית אצלו, ומת ונפלה לפניו ליבום, וה"ה **אשת אחיו שלא היה בעולמו** שנולד אחר שמת אחיו, כגון ראונו שמת בלא בנים ונולד לראובן אח ושמו לוי ויבם שמעון את אשת ראונו ומת שמעון, וכיון שלא נפלה אשת ראונו לפני לוי אסורה עליו דכ' 'כי ישבו אנשים יחדיו' שתתלה להם ישיבה אחת, ואדרבה נאסרה עליו כאשת אח שיש לה בנים, ואף שהנפלה עתה כמות נשואיו אחיו שמעון שהיה בעולמו, אסורה לו, **כלתו** שמת בנו ונשאה אחיו, והני הוא שפטרי צרותיה, אבל ו' עריות חמורות מאלו לא שייכא דיפלו לפניו ליבום, וחייבי לאוין ועשה אינם פטורות מחליצה כדלהלן פ"א ה"ב.

**גדר המצוה ביבמה יבוא עליה**, תניא בת"כ דכ' 'והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו וכו' גם 'מצות תאכל', י"מ שהיתה בכלל היתר קודם שהקדישה ויכול שלא לאכול, וכיון דהקדישה נאסרה, וכיון דקרב קומצה חזרה להיתרה אבל מצוה לאכלה דכ' 'תאכל', וה"נ יבמה קודם שנשאת לאחיו אם רצה כונסה, וכיון שנשאת אסורה עליו, וכיון שמת אחיו, מצוה לקחתה דכ' יבמה יבא עליה', וי"מ דקודם הקדש יכול לאכול מצה או חמץ, הקדישה נאסרה ולאחר שהקריב קומצה הותרה רק לאכילת מצה, וה"נ יבמה קודם שנשאת יכול לננוס לשם תואר ולשם ממון, ולאחר שכנסה אחיו ומת אחיו, כונסה רק לשם מצוה, וכאבא שאלו הדבונט את יבמתה לשוב נוי או לשוב בדמים אחרים הרי"ז בעילת ננות, ויבמות הדב ליהוי ממזר, ולאו דס"ל לאבא שאלו כר"ע דאיכא ממזר מחייבי לאוין, אלא רבנן דאין ממזר אלא מחייבי כריתות, וכיון דלוקחה שלא לשם מצוה נמצא פוגע באשת אח שלא במקום מצוה.

**ר' יוסי בן חלפתא ייבם את אשת אחיו דרך סדין** שלא ינהג מגופה וכאבא שאלו ס"ל דלא הותרה ביאה שנית ולי"א כיון דנשאת הרי היא כאשתו לכל דבר דס"ל דהיתר יבמה הוא משום זהיה, וחרש ה' חרישות ביאת מה' נכמות, ונטע ה' נטיעות בנים, והייתו ר' ישמעאל ב"ר יוסי, ר"א ב"ר יוסי, ר' מנחם ב"ר יוסי, ר' חלפתא ב"ר יוסי, ור' אבדימוס ב"ר יוסי.

**אחוה באחין מן האב**, כ' 'ערות אשת אחיך לא תגלה' ולכאוו' משמע גם אשת אחיו מאמו, אבל אמרו דאינו אלא מאביו דילפי' 'כי ישבו אחים' מ'שנים עשר עבדיך אחים' דהיינו אחים מהאב.

**אחים יחדיו**, פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו דמשמע שהיתה להם ישיבה אחת, **ונ'מת אחד מתו'** אבל לא כשגירשה ומת, ודוקא אם **יבן אין לה'** אבל אם יש לו בן פטורה.

**ב' היתר יבום רק בערוה דאשת אח**, כ' 'כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו' ואף דאשת אח היתה בכלל כל העריות, מ"מ ל"א דאף שאר עריות הותרו ע"ז יבום, כיון דכ' 'עליה' באחות אשה וכו' ביבמה 'עליה' ותריותיה במקום יבום ואעפ"כ כ' קריא 'ואשה אל אחותה לא תקח', ואף צרתה וצרת צרתה דכ' 'לצורו'.

[ר' בנימין בר גידל שאל לר' אחא מ"ט לא ילפי' איפכא דעליה דיבמה שלא במקום יבום, אמנם פשיטא דר"א דהלא כ' יבמה יבוא עליה, ולאו דפליג על דרשא זו אלא הקפיד לומר לדרשא שאלו רבו מה כאן ביבמה אף כאן ביבמה, וכו' 'אשה אל אחותה לא תקח לצורו'].

**עוד ילפי' לאיסור שאר עריות ביבום ופטור צרותיהן**, ילפי' ק"ו מאחות אשתו שיש לה היתר לאחר מיתת אשתו, וכיון דמשמע לאסור ולפטור יבמה אף איסורי לאוין שאין להם היתר אחר איסורן והוה כשאר עריות דאלא תפסי בהם קידושין, הק' הניחא **לר"ע** דס"ל חייבי לאוין בכלל עריות, **אבל לא י' ישמעאל תק'**, ולא מצניו דפליג על ר"ע אלא דר"י הוא בר פלוגתא דר"ע, וצ"ל דיליף ק"ו מאחורא ושיהא ערוה חייבי' **על דזונה** כרת ועל שגגתה חטאת אף שאר עריות, בקה"ע לא גריס ק"ו אלא במה מצניו כיון דאי נימא ק"ו נימא אף חייבי לאוין, אבל בת' הרשב"א העתיק ק"ו, וצ"ל דשאני חייבי לאוין דתפסי קידושין, ונ"מ בין

המלידות דור"ע **באלמנה לכה"ג** שאין לה היתר אחר איסורה, אבל אין בה כרת וחטאת, ואמרו דמ"א ק"ל א"י אשת כה"ג מתייבמת, דכ' **לא תהא אשת המת החוצה לאיש זר** והוּהוּ אצלה דכ' באלמנה לכה"ג **לא תהיה לו לאשה** ואפי' במקום מצוה, ומ"מ **צריכה חליצה** אף בדעלמא כל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה [כדילפי' לה ריש פ"ד], כיון דריבתה תורה **יבמתו יבמתו** וז' ועלתה יבמתו השערה' ולו הול' יבמתו כיון דריבתה עובי' אלא דרשי' דאף חייב לאין חייבים בחליצה, ומ"מ **לא כמריבם** אף בטעם, כיון דכ' **מאן יבמי'** ולא **שמיאנו** שמים ולא תעלה ליבום אפי' אם חפץ, ואפע"כ דכ' **מאן יבמי'** עולה לחליצה כיון דכ' **יבמתו יבמתו** כנ"ל.

**י"מ** דלא שמעו לייבמתו יבמת' הנ"ל, ופי' דאלמנה לכה"ג עולה לחליצה אף דאניה עולה ליבום כיון דתפסי בה קידושין וכל דתפסי בה קידושין איכא זיקה ובעי חליצה, והיינו דטעמא דכל שאני עולה ליבום אינו עולה לחליצה הוא משום דלא תפסי קידושין, והא **דאילונית פטורה מחליצה** ותפסי בה קידושין, דכ' **אשר תלד'** יצאה זו שאינה **ילדת** אבל חייב לאין דכל דתפסי בה קידושין בעי חליצה לזיקת הייבום, [ועוד דאילונית כיון הדופקעה מייבום, נעשית א"א שלא במקום מצוה, ובפרשת דרכים נסתפק בהו].

**הטעם דלא ילמי' כל עריות מאשת אח** להיתר, וילפי' מאחו"א לאיסור, **וילפי' ב' איסורים** בכל העריות כשהן **מב' איסורים** אחי"א וא"א, **ולא ילפי' מאיסור אחד** באי"א **דשאני** א"א דגורם האיסור אחיו הוא גורם ההיתר משא"כ עריות דאכתי הגורם קיים כטו' נשים דמתני'.

**ג' הא דלא מנו במתני' אמו** אנוסת אביי שנשאת לאחיו, אי"ל משום דר' יהודה אוסר אנוסת אביי ומפונת אביי ולא משכחת דתפול לפניו ליבום, כיון דמ"א אף לרי" תפסי בה קידושין, ואי"ל דכיון דתני ר"ח על מתני' דלהק' **ו' עריות** חמורות מאלו כגון אמו, ותני ר"ח אי' יכולות להנשא לאחיו שלא בעבירה צרותיהן פטורות מחליצה ומיבום ומכולם אין לך אלא אמו אנוסת אביי כנ"ל, כרבנן דאנוסת אביי מותרת, כיון דאדרבה הו"ל לתני במתני', אלא כיון דתני להק' פ"ב אחותה שהיא יבמתה או חולצת או מתייבמת ושייכא בכל הטו' נשים מלבד אנוסת אביי כמו שהארזן רש"י ביבמות ט"ג.

ו' יצחק בר איסטייה אמר דר"ל שאל מ"ט לא תני במתני' דחלוצה פוטרת צרתה פי' המקדש חלוצתו דאינו עלי אלא בלאו, ועל שאר האחים בכרת כחד מ"ד להלן, ואם נשאת לו ומת פוטרת צרתה, ויש שפתי' כיון דלמי כד פטור במתני' לאוין ולא תפסי קידושין ותני במתני' **ולשים דכז"ע מודים בהם**.

**איסור חלוצה על החולץ ועל האחיז**, לר' יסא לר' יוחנן החולץ אינו חייב כרת בחלוצה והאחיז חייבים כרת ופי' נבבלי דלו אין כרת אלא דלא ידע' אלא נביה' דחליצה מנתקת מכת לאו, אבל לירי' ז"מ לזיכא אפי' לאו, והיינו דכיון דחולץ לא פקע איסור א"י מינה, אבל שאר האחיז וכן על הצרה בין הוא ובין האחין חייבים כרת, וי"מ דאף לבבלי זיכא א"ל ככל מחמת החליצה, אלא דאיכא איסור דלא יבנה, עוד י"מ דאף הירי' ס"ל לאו דלא יבנה דהא לר"ע לא תפסי בה קידושין מחמת הלאו, [אמנם דעת ה"ה"מ דחלוצה היא שניה מד"ס, ובאמת לא נזכר מזה בירי, וזו לר"ע אין קידושין תפסי בה, כ' בפיה"מ משום הדרד איסור דא"א וצ"ע ועי' חזו"א קל' **ו'נלר"ל** החולץ והאחיז אין חייבים כרת על החלוצה וצרתה לפי' הנהג' כיון דמתחילה היה ברשות כולם לייבום, וע"כ הוא שליח האחין והיא שליחת הצרות וכולן קאי בלא יבנה, ולמה שנתבאר בירי' כיון דמעיקרא הייתה זקוקה לכל כיון דהיה ביה כולם לייבם לכן הותר אצל כולם איסור א"א, ועבדה שולחיותיהו למיקם עיה כדלעיל.

**ו' אמי החליף לר'י ור"ל והק' וכי ב' מ"ד** שמעו איפכא אליבא דרי"א ואליבא דר"ל, אבל מרי"י בר איסטייה משמע כר' אמי, וכן מד' רבנן בשם ר"ח בר בא דלהק' משמע כר' יסא לענין החלוצה אבל לא לענין הצרה.

**אמרו רבנן בשם ר"ח בר בא** דכו"ע מודו בצרה שהוא חייב וכ"ש האחין, ובחלוצה לר"י הוא אינו חייב על החלוצה והאחיז חייבים אבל לר"ל הוא האחין פטורין בחלוצה, וטעם החילוק בחלוצה בין הוא לאחיז, דהנה יש שסברו **דגדר חליצתה** משום קנין והק' בהא דתני להלן אחין חלוצתו חולצת אמו מתייבמת, ואילו אחות גרושתו פטורה מייבום וחליצה, והלא מ"ש בין חולץ למגרש, אבל אמרו לו דאי נימא דחליצה הוי קנין אה"נ הוי קנין וגירושין יחד, אבל י"ל דחליצה הוי פטור להפקיע את הויקה, והאחיז חייבים עליה משום אשת המת דהחולץ הפקיע זיקתה.

**ו' יודן** פי' טעמא דר"ל אליבא דר"ח בר בא בדצרה בין הוא בין האחין חייבים, על החלוצה בצרה בין האחין פטורים, דהנה בחולץ דאינו חייב בחלוצה דנוסת בה משום פ"א, **בצרה, אבל באחיז י"ל** בדצרה חייבים משום אישות אבל בחלוצה אין אישות המת דהלא אם מת היבם מותר ליבם אותה ול"ח לאשת אח מהמת הראשון וכן אין לאסור משום אישות החולץ כיון דאניה אישות מבורה ליכא כרת, אבל ר' יוסי הק' דה"מ אי חליצה הוי קנין איכא אשת המת, אבל אי חליצה משום פטור, תק' מ"ש באחיז בין צרה לחלוצה.

**י קידושין ביבמה לשוק, ו' יודן** הסתפק למ"ד דהאחיז חייבים על הצרה, בנתקדשה לא' מהשוק ואח"כ התייבמה או נחלצה צרתה, האם תפסי בה קידושין, [אבל אם חלץ או ייבם

אז תו שנתקדשה ודאי דפקעו קידושין], **ור' שמי** הק' דמננו שלושם וכמה קומת דאין קידושין תופסין ביבמה לשוק דכ' **לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר** שלא יהא לה הוייה אצל אחר ואמר ר"י דאף תני הרי את מקודשת לאחר שיחלוץ לך יבמן אינה מקודשת וקילסוהו 'הזלים זהב מכיס' בני אל ילוחו מעינין' 'חכם בני ושמה לבי' 'תן לחכם ויחכם עוד' 'ישמע חכם ויוסף לקח', אבל אמר ר"ל דמ"מ אפשר"ל דהך מתני' כר"ע דיש ממזר ביבמה והיינו משום דלא תפסי בה קידושין דתליא הא בהא, ומש"ה הולד ממזר דומיא דאשת אביו, אבל לרבנן דילמא תפסי קידושין ביבמה לשוק, ולכן לא תפסי קידושין ביבמה לשוק, **עוד** ז"ל דהא דלא תפסי קידושין היינו ביבמה אחת, אבל בב' יבמות דילמא מיתלא תלי אם ייבם או יחלוץ.

**האם יבום אוסר לאחיז כחליצה**, ר' יודן הק' למ"ד דהוא אינו חייב על החלוצה אבל חייב על הצרה והאחיז חייבים גם על החלוצה [ר"י אליבא דר' יסא], דלכא"ו ביאה הוי כחליצה להחזיר איסור א"א לשאר האחין, ותק' דתני ר"ח מת השני ייבם השלישי והלא אסורה לו משום א"א לראשון, אבל אמרו לו דשאני יבום מחליצה וכיון דיבום הוי קנין נעשית אשתו לכל דבר ונתקיים הויקה, [בספר אמרי שמע הק' מ"ט מה' מק' מתני' ר"ח והלא מתני' היא דא"א לצרת צרה אלא בייבם שליש].

**אחותו מאמו** שנפלה לייבום היינו שנשואה לאחיז מאביו דכה"ג איכא יבום, **אחות אמו** היינו אב ובנו מאשה אחרת נשואים ב' אחיות ומת הבן ותפלה לפני אחיו מאביו ליבום **אחות אשתו** היינו ב' אחין נשואין לב' אחיות.

**אין יבום אלא באחיז מן האב**, **ז"א** דילפי' מבני עקב דכ' **כי ישבן אחים יחדיו' וכ' 'שנים עשר עבדיך אחים', וי"א** דילפי' 'ישבו' מ'ורשתה וישבתה בה' דתרויהו ישיבה שיש עמה ירושה, **וי"א** דכ' 'ישבו' שיש להם ישיבה בבית אחד, ויצאו אחים מהאם שזה הולך לבית אביו וזה הולך לבית אביו.

**אשת אחיו שלא היה בעולמו** פטורה ופוטרת צרתה דכ' 'יחדיו' ולזה לא היה ישיבה יחדיו, והא **דאילונית** פטורה, ולענין צרתה **ז"א** דאניה פוטרת צרתה, **ז"ל** כיון דממעטים לה מ'אשר תלד' פרט לאיילונית ואניה פטורה מחמת האיסור, אבל אשת אחיו שלא היה בעולמו מחמת האיסור לה כיון דראשון וילפי' מאחו"א דכל שהיא ערוה פטורה ופוטרת צרתה, ואילה"ק דמ"מ אין דאילונית פטורה מיבום נימא דאסורה משום א"א שלא במקום מצוה, כיון דר"ל שלכ שאסורה משום א"א בנפילה זו ערוה פוטרת צרתה, אבל אשת אחיו שלא היה בעולמו פטורה מצד א"א דראשון, וכדנתני להלן 'וכולן אם מתו או מיאנו או נתגרשו או שנמצאו איילונית צרותיהן מותרות' אע"פ שהיא ערוה היא איילונית היא ולא נפלה כלל ליבום וכמי שאינה בעולם, ו**ז"ל לר' אסי** דאף צרת איילונית פטורה, **ולא דאיתא** כר"מ דאמר כל שאין את מייבמיני אין את מייבם צרתו פי' יליף פטור ערוה שש' כ"ב בבבלי ה: דולקח ולקחה ממעט דרוק היכא דאי בעי נסיב האי ואי בעי נסיב האי שריא ואי לאו תרויהו אסורות, ואף איילונית וצרתה בכלל, אלא דלא שמעי' היא אמר ר"מ הכי, ושמא הוא אחרים דברייתא בבבלי טו. וכפי' הק"א.

**ש"מ מפטור כלתו** דמותר אדם לישא את אשת בן אחיו ואף אם ימות יבוא לנפול מצוות יבמין, ולפי"ז ה"נ קמ"ל פטור עריות ונקט כלתו משום שהיא איננה במתני', והר"ף והרא"ש הביאו לברייתא זו על אשת בן אחיו ועל אשת בן אחותה, ואשת בן אחותו דלא שייך בה ביטול מצות יבמין אלא נשנה התם אגב שניות האסורות מד"ס וקמ"ל דלא גזרו אטו כלתו, אמנם צ"ע מ"ד דשרי דאשר ביטלם מצות יבמין, דילמא מתני' בעבר נשאת דאמרו לעיל ינתני חלוצת אחיו.

פ"א ה"ב

טו' נשים דלעיל פטורות צרותיהן וצרות צרותיהן מחליצה ומתיבום עד סוף העולם, וכולם אם מתו העריות בחי' הבעל, או מיאנו או נתגרשו או שנמצאו איילונית שלא נפלו כלל ליבום צרותיהן מותרות, אמנם א"א שמיאנו או נמצאו איילונית בחמתו ואם חמתו ואם חמיו דכל הני כבר ילדו וליכא מיאון בגדולה.

**ה מיאון ביבם**, הנה לב"ש אין מיאון אלא בבעל, ולב"ה ממאנת בבעל וביבם להחיר זיקת המת ומתרת צרתה לאביה, וכלה מתרת עצמה לחמיה דעתה אינה כלתו, ובין לר' יוחנן ובין לרב ור"ל היכא דאמרת אי אפשרי בבעל וביבם הוי מיאון אליבא דב"ה, והיכא דאמרת אי אפשרי בנישואין, **לר' יוחנן** מפרשי' לה לא בנישואי היבם ולא בבעל, ולרב ור"ל אינה רוצה ביבם, אבל רוצה בבעל וכיון דלא מיאנה בבעל לא הוי מיאון.

**אילה"ק** על ר"י מדתני וכולן וכי' או נתגרשו או מיאנו והיינו בבעל כיון דאין גירושין זיקה, [להל"ק מ"ט הק' רק על ג"ה, הלא קאי לרב כ"מ מתני מיאון באומות בפירוש, וזו להלן וכן] בבבלי ג: ה'רשב"א הוסיחו דהבבלי פליג על הירי' דלא מהני כלל מיאון אחר מיתה ועי' להלן, וצ"ע ועי' לקמן פ"ג] וכן דתני ר"ח להדיא אם מיאנו או נתגרשו בחי' הבעל צרותיהן מותרות, ולאחר מיתת הבעל צרותיהן חולצות ולא מתייבמות, אבל י"ל דמתו העריות הוי מיאנו, וכן צ"ל שמהה בזה דתני לה היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת, א"נ כשאין יבם אלא אביה וכיון דאסורה לו אין זיקה אליו, ואניה יכולה למאן, ובכה"ג חולצת או מתייבמת, ורב ורשב"ל ביש אחים אחרים דאיכא בגייהו זיקה.

**נמצאו איילונית, לר' יונה** ה"ה נשואים שביבמה מהאידועסן שלא נשפדו והוו קידושין טעות, אבל לא ידעו שיש בה גילול דעתן שאינו נשפד

אשר פוטרת צרתה, ור' יוסה אומר מתחילה דאף מן הנישואין, כפי חזון בור, ואמר לר' פנחס דאי"ז תקוע דמסמרות, **אבל ר"י** ס"ל דאין מן הנישואין, ואף דר' מנא הק' לו מ"ט שזאמרי בור פטרה צרתה ונימא כיון דנעשית איילונית לא פטרה צרתה, דיל' כיון דהיא איילונית ממי שאינה בעולם ולא נפלה לפניו ליבום אבל ערוה מצד עצמה ראויה ליבום אלא איסורה הוא דרביע עלה, וראיה דהלא המייבם או חולץ איילונית ערוה עולה ודאי לא פוטר צרתה.

הא דתני **בתו שמיאנה בחיי אביה**, אף דהוא השיאה, והוי נשואין מה"ת, דכד' **את בתי נתתי לאיש הזה**, י"ל בקטנה שנתגרסה ונשאת ע"י אחיה דהוי כיתומה בחיי אביה.

**מיאון בגדלות**, הנה מהה דתני דא"א מיאון בחמתו ש"מ **דאין קטנה יולדת**, דאל"ה הא שפיר משכחת לה כשלידה כשהיא קטנה, ונתקדשה בתה ואח"כ נתקדשה היא לאחיו של תחנה ותמתין עד שתגדיל וכבי"ש דחיישי' שתחזור מגדולה ותמאן בבעלה פי' תחזיק במיאנה כשהיתה קטנה, אבל כשהיא גדולה ליש מיאון, **אבל לר' ישמעאל** שי יש מיאון בגדלות, ואמרו דכלתו של ר"י מיאנה ובנה על כתפי'.

ו' אבהו אמר דר' ישמעאל ר' יהודה ור"ש אמרו דבר אחד דיכולה למאן כשבנה על כתפי', והיינו דתנן **עד מתי הבת ממאנת, לר"מ** עד שתביא ב' שערות, **ולר' יהודה** עד שירבה השחור על הלבן, **ולר"ש** עד שתתפשט הקום שמעל הערוה, שקודם שתגדיל הוא הפות, ומגדולה מגדולת ואמר ר"ל **דבעי גם שירבה השחור** וגם שתתפשט הקף [ואמרו דהלכה כר' יהודה, ור' יסא אמר דילכו לר' אבהו שיש לו קבלה דהלכה כר' יהודה, ור' יוחנן אמר דר"ח לא אמר דהלכה כר' יהודה], והנה לחבריאי מודה ר"י שאם נבעלה משהביאה ב' שערות שאינה יכולה למאן ופי' הראשונים בגדה דכיון שהיא גדולה ודאי דבעל לשם קידושין, ואניה יוצאת אלא בגט, והא דיכולה למאן כשלא בעל דהוי קידושין דרבנן, ולפי"ז לא דאניה ממאנת רק עד שירבה שחור, צ"ל כדלהלן בדעת ר"ש כדי שלא יתפרצו בנות ישראל בימה, ותמאן אח"כ, אבל בירי' משמעם דלרי' שירבה השחור הוא זמן גדולת [ונכמו דנסתפק תוס' ב"א קנו], וצ"ל דמודה ר"י בנבעלה משום דחיישי' שמא רבה השחור ונשר, ולענין קדושין דא"ו חיישי' משא"כ כשלא נבעלה דנתן אלא קידושין דרבנן בלא חששו, ולר"י מודה ר"י שאם נתקדשה משהביאה ב"ש שאינה יכולה למאן, והא דרי" ור"י ור"ש אמרו דבר אחד לר"י ניחא בנה על כתפי' כיון דאם לא נתקדשה משהביאה ב"ש ונבעלה נמצא דממאנת כשבנה על כתפי', אבל לחבריאי הלא בע"כ נבעלה קודם שהביאה ב"ש תק' כיצד אפשר דתמאן עם בנה על כתפי' דתני **עירבה וילדה** וידה ל"ד כיון דבעי רק שתעברך קודם שותביא ב"ש, **א"א** קודם שהביאה ב"ש

הלא אינה חזיה משמע דקאי על האם ומק' כיצד תבוא למאן, [אבל ה"מ אי בעי קודם ב"ש, אבל כיון דהעיקר הוא שותעברך קודם ב"ש ואף אי אה"כ דהיא חיה כבנ"ג כדלהלן, י"ל דלא משכחת לבנה על כתפי', וכדאמרו עירבה וילדה קודם ב"ש היא ובנה מתים, ומשהביאה ב"ש היא ובנה חיים, ועיברה קודם ב"ש וילדה אח"כ היא חיה ובנה מת, אלא קאי דר' יהודה לא ס"ל כר' ישמעאל, אבל ר' ישמעאל כר' יהודה דממאנת עד שירבה, וכר"ש בקידושין פ"ב ה"ה דהמקדש בפתות משו"פ אף אם בעל לא קנה בדעל רק לשם הקידושין הראשונים, ושפיר יכולה למאן, [ג"א והקה"א], א"נ כר' יהודה דס"ל דאניה נעשית גדולה עד שירבה השחור וס"ל דאפי' נתקדשה או נבעלה משהביאה ב"ש עדיין יכולה למאן או כר"ש דעד שתתפשט הקף, ועל דעת הקידושין הראשונים בעל.

**א' אף לר"ש** פי' מיאון **גדולה** אף דלא הוסיף קנין [ולא ס"ל דממאנת עד שתביא ב"ש או שירבה השחור], י"ל דאניה ממאנת כדי שלא יתפרצו בנות ישראל ביזמה דתונה ותמאן.

ו' יוסי הורה לבדוק בדדיה דאם יש סימני גדלות [סימן עליון כנגד חתנות], אניה יכולה למאן, ותצטרך רק' והנה ודאי דלא אתיא כר"מ כיון דמשהביאה ב"ש אין מיאנה, ואי כר' יהודה כיון דסימנים שבדדיה הוי סימני בגרות חק' הלא לא מהני בדיקה תוך ו' חודשיה ולא עושים מעשה וצ"ע דנימא כר"ש, אבל י"ל דלאחר הזמן עושים מעשה ולכן ביזמא דמישלם שית מהני בדיקה דאף דלא מחזקי' בגורת מ"מ מחזקי' בגדולה, ואי ספק רבה השחור כופין ליתן גט שמת הוי מיאון, ובדואי רבה השחור אינו נוגע בגט אא"כ רוצה כיון דלא הוי מיאון.

פ"א ה"ג

**פטור צרות מיבוי"ח**, ערוה פוטרת צרתה מיבום וחליצה ואף כשהצרה נשאת לאחיז פוטרת צרתה, וכן בצרת צרתה אפי' הן מאה אחין.

פ"א ה"ד

**מתה בתו או נתגרשה** בחיי אחיו מות אחיו, צרתה מותרת בדשעת זיקת יבום אניה צרת בתו.

**כל היכולה למאן ולא מיאנה** ומתה צרתה חולצת ולא מתיבמת אבל אי לא מתה יכולה למאן עתה ותתיבם צרתה, וככ"ה להלן ריש פרק ב"ש דממאנת א"א רוצה כיון דלא הוי מיאון.

פ"א ה"ה

**שש עריות חמורות מאלו** שאינם יכולות להנשא לאחיז מלבד אנוסת אביי דשרי לאחרים אליבא דרבנן לעיל ה"א, [היינו חומר אף דגם בטו' נשים איכא כרת וממזר], וכשהן נשואות לאחרים ומתו בעליהן צרותיהן מותרות לו והיינו אמו ואשת אביו ואחות אביו ואחות מאביו ואשת אחיו מיאון שיש לה גיבם ואשת אחי אביו.

תני ר"ן דאין צרה לאמא, וש"מ הכי ממנתי" מותרות לצרותיהן, ו"ו צריה לה' דנימא דאף צרת אחרימ אסורה מדי' לצרות' ובבבלי ז' משיה לה', והסתפק ר' ירמיה איה יבם הבא על צרת ערוה פטור דדילמא א"א הותר, וכע"ז ה'ק' בבבלי ז: אהורה שמענו עוש מנין, אבל אמר ר' יוסי כיון דאין צרה בנושאה לאחרימ, ודאי דחייב משום אשת אחר.

פ"ה ה"ו

**יְהִיתָ צִרוֹת עִרְוָה לְאֹחִים**, **לְבִשׁ** צרות מותרות לאחים, ולב"ה אסורות דילפי מציורו כ"ל, וטעמא דביש דכ' 'לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר' החיצונה לא תהיה לאיש זר אלא ליבם, והיצונה היינו כביש פנימית, וכעין דרשת הכותים דהנה הכותים מייבבם קיש קאת הראוסות דדרשי החיצונה שאינה פנימית ע"י יגשואין, ופי' דהא דכ' 'ובן אין לו', היינו מן הנשואה, דאם אין בן מהנשואה תהא ארוסה מתייבמת, אבל הוכיחוהו שמיישב דרשות הכותים, ואמר רשב"א לחכמי כותים דטעותם מחמת דר' נחמיה אמר דכל שהוא צריך למ"ד מתחילתו ולא ניתן לו, ניתן לו ה"א בסופו, כגון לחוץ החוצה, לשעיר שעירה, לסוכות סוכתה, והא דכ' 'ישבו רשעים לשאולה' גם למ"ד וגם ה"א, י"ל לדיוטה התחתונה של שאול ולפי"ז ילה"ק על טעמא דב"ש הדחוצה היינו לחוץ, והיינו דמק' דאתאי ככותים, ובגמ' בבליית ה'ק' כיון דכ' לאיש זר, חוצה ל"ל ולא משני.

**צרות ערוה שחלצו**, **ב"ש** פוסלין לכהונה דהוי חליצה, **וב"ה** מכשירין דלא הוי חליצה, **צרות ערוה שנתייבמו** ב"ש מכשירין לכהונה אם בת היבם, **וב"ה** פוסלין דהוי זונה.

**הלכה במח' ב"ש ובב"ה**, **ו' יוחנן בן גורי** רצה לתקן דצרת ערוה תחלוץ ולא תתיבם, כיון דאם תתייבם יהיה ולדה ממזר לב"ה, ואם נתירה לשוק ללא חליצה יהיה ולדה ממזר לב"ש דס"ל לרביב' דיש ממזר מחייבי לאוין, ותני דלא הפסיקו להתקין עד שנטרפה השעה, **אבל רשב"ג ה'ק'** ואי גנזור שיחלצו מה יעשו צרות הראשונות האין בניהם ממזרים, ולכן **אמר ר"א** דמודים ב"ש וב"ה אלו לאלו האין הולד ממזר דאין ממזר אלא מאה שהיא איסור ערוה וחייבים עליה כרת.

**ר"ט** אף שהיה מתלמידיו ב"ש אמר דתאב להשיא צרת הבת לכהונה כדברי ב"ה והיינו ללא חליצה, דא"כ תאסר לכהונה.

**ו' יהושע** כששאלוהו כמי הלכה אמר שמכניסים את ארשו בין ב' הרים ב"ש וב"ה בשביל שירצה את מוחו, אבל אמר דמעיד על משפחת בית ענוביי מבית צבועים ועל משפחת בית נקפיה מבית קושש שהיו בני צרות והיו בני בניהם כהנים גדולים עומדים ומקריבים ע"ג המזבח.

**נכנסו לר' דוסא בן הרכינס** לשאול הוה הוא זה שמתיר צרת הבת, וא"ל דיונתן אלו בניהם מתלמדי ב"ש, והוא כבור שטן חריף וג' מאות תשובות וכו' על צרת הבת, וכתב לו ר' דוסא ב"ה צוירה בכבודם שחכמי ישראל נכנסין אצלך, ובאו אצלו והסביר ולא סברו מגדול חריפותם (ג.ה.ג. ללא הגי' חריפות, וי"ל דחריפותם קאי על התשובות וכמבואר בקה"ע), וכשראו מתנמנמנין מתוך של הבינו דבריו שאלם למה מתנמנמנין והשאלך עליהם צורות, ויש שאמרו דעלי בשער א' ויצאו ב' מןהחל כיסופא, ושכל ינותן לר' דוסא מ"ט אומר שהם חכמי ישראל, אבל ר' דוסא אמר כב"ה דהעיד **שעל מדוכה זו ישב חגי הנביא והעיד** על צרת הבת שתינשא לכהונה כב"ה ועל עמון ומואב הסמוכין לא"י שהן מעשרין מעשר עני בשביעית אי דגזרו עליהם תרומות ומעשרות מ"מ לא נוהג בהם שביעית, ותקנו שעני א"י יטלו מע"ט לפי שאין לקט שכתה ופאה בשביעית, והיינו כמ"ד במס' דיום דמעשרין מע"ט אבל איכא מ"ד דמעשרין מע"ט, וכן העיד על גירי תרמוד שהן כשירין לבוא בקהל דנח' להלן דר"א שהן ספק ישראלים וחושש מותרות של בהם.

ואמר ר' דוסא הגביה גבות עיני וואראה חכמי ישראל, וקרא על **ו' יהושע** 'את מי יורה דעה' וכו' שם גמולי מחלב עתיקי משדים' זכור אני שהייתה אמו מולכת עריסתו לבית הכנסת בשביל שיתדבקו אוזניו בדברי תורה, וראה דא **ר"ע** וקרא עליו 'כפירים רשו וערבו' משמע דקודם שונכה היה עני ואח"כ ת"ח ותנעשו והיינו דאמר מכירו אני שאדם גיבור בתורה הוא, וראה דא **רב"ע** וקרא 'נער הייתי גם זקנתו' ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם. מכיר אני שהוא דור עשירי לעזרא ועיניו דמיין לדידיה, וכן קרא על ר"ט שהיה ממשפחת כהנים גדולים, ועשיר היה, ויתקן דגם ר' מורע עזרא, ובספרי נדרש על זרעו של אהרן.

**ח כתמי גרים הבאים מכמה מקומות**, רנב"י אמר דמקבלין גרים מהקרדוין ומהתדמוריים ואיכא מ"ד בבבלי דלא מקבלים דחיישי שהם מנבות ישראל שנבעלו לנכרס' ולתק' בקידושין הולד ממזר, [אבל דר"ש ב"ה הולך כשר], ואמרו דהכי תני דגירי תדמור כשירין, וכע"ז לר' נח' כהתמלה הבאין מןהמק' טהורין דלא גזרו תמיים על תמי עכו"ם, ורקם חוקתן גוים, ותני בספא רוי"ט טמאמ לפי שהן גרים וטועין [ואתאי הוו ישראלי], ומבין עכו"ם טהורים פ"י שאר מקומות שאין ישראלים דרים שם, ואין לא ר"י תדמורו **ו"א** דמכשירין תמיהן, ומקבלים מהן גרים דלא מספק"ל בישראלים, **ו"א** דמקבלים מהן גרים אבל אין מכשירין דס"ל עכו"ם הבא על בת ישראל הולך כשר כר"ש ב"י.

**בבלי ליוחסין** משפחות שבבבלי מחסות לישא מהן אשה, דלא עלה עזרא מבבל עד שישאם דמלכות נקיה, ועד היכן היא בבב, **ו"א** עד נהר זרוק, **ו"א** עד נהר וואגין, **ובין הנהרות** שבבבלי בין פרת וחידקל, ונתן סימן עד היכן היא לרוחב, [כך פרש"י, ובתוס' כ' דמקום אחר הוא], כגולה ליוחסין פ"י פוספדיתא, ומלמד דכל בבלי יכיר הוא.

בני מיישא לא חששו לממזרות אלא משום חללות, לפי דכהנים ששם לא הקפידו ועל הגרושות, וקראו **לבני מיישא 'מתה'** שכולה פסולים, וכע"ז קראו **לרובן** חולה שהיון לחיים, **ועלים וגוונאי** גווסטין דרובן פסולים וגווסטין סמדין למיתא.

**חבל ימא** תכילתא דבבלי המובחרת שבבלי ליוחסין, ועונויאי וגוונאי וצוריה תכילתא דחבל ימא.

**ב"ש וב"ה**, אף דנח' ב"ש בצרות, ובאחיות כנס אחות זקוקתו לב"ש יקיים, ובגט ישן כ' לגרש ונתיחד עמה לב"ש פטר אותה באותו גט, וב"ה פסלין, ובספק אשת איש דאין ממאנין אלא ארוסות ולב"ה ארוסות ונשואות, וקטנה חשיב ספק דילמא אשתו, ובמגרש אשתו ולנה עמו **בפנותיו** כ"ה צריכה ב"ש שני שמא נבעלה ואדם יודע שבעלתו בעלת זנות ומכוון לשם קידושין, ולב"ש כיון דאין מגרש איי"כ מצא בה ערות דבר, ל"ח שמא נבעלה, ובמקדש אשה בפרוטה או בדינר לב"ש בדינה, ולב"ה בש"פ, ואמרו דאף דנח' בכל הני **לא נמנעו ב"ש וב"ה לישא נשים אלו מאלו ועושים טהרות אלו ע"ג אלו** ונוהגים באמת בעולם שנאמר 'והאמת והשולם אהבו', והנה אשה שנתקדשה בשו"פ לא' ואח"כ בשוה דינר לשני, לב"ש מקודשת לשני וולד מהשני ממזר משום א"א, ולב"ה מקודשת לראשון וולד מהשני ממזר, וכיון שכן יש שאמרו בשם ר"י דמודים ב"ש לחומרי ב"ה, **אבל ה'ק'** דלפי"ז רק ב"ה ישאו מב"ש אבל ב"ש לא ישאו נשים מב"ה, ולכן יש שאמרו בשם **ר"י** דאלו ואלו נהגו כהלכה כב"ה אבל ה'ק' מ"ט תני דשלחו ב"ש שיפחתו את רובה של שוקת יהוא שהיו מטהרים שם טהרות, דלכ"ש בעי רובה ולב"ה כשפורפת תהו, אלא יש שפ' דנהגו ב"ש עד שבא מעשה לב"ה, פי' נשאו נשים דסמכו שיהיו מודיעין אותן משום הדאמת והשולם אהבו, אבל משנודע דנגעו בה משום ב"ה נמנעו, וכדנתני דשלחו אותן אלוהבא, עוד משנודע דנח' רב ושמואל האם נהגו כהלכה או כשי' ולמ"ד דנהגו כשי' אין לה'ק' כנ"ל דנמצאו נושאין ממזרין כיון דהמקום שימרו ולא אירע מעשה לעולם.

מצינו ראה למ"ד דאלו ואלו נהגו כשי' דתני כל הרוצה להחמיר ע"ע לנהוג כחומרי ב"ש וכו"ב נאמר עליו 'והכסיל בחושך הולך' והיינו היכא התאחרות סתרי וכו"ב, וקבולי אלא ובל נקרא רשע, אלא או כב"ש כקוליהן וחומריהן, או כב"ה כקוליהן וחומריהן, **וה"מ** קודם שיצאה בת קול ביבנה הדלכה כד' ב"ה, אבל אחר שיצאה בת קול העובר על ד' ב"ה חייב מיתה ואף שאין משגיחין בבת קול כדאמר במימ' דתורה לא בשמים היא, ה"מ ביחיד נגד רבים, דכ' 'אחרי רבים להטות', אבל האם דלא ידע"א אי הלכה כמרבוי או המחודדים, שפיר אזלי אחר בת קול [ואשונים].

## כיצד

פ"ב ה"א

**אשת אחיו שלא היתה בעולמו**, היינו ב' אחים שמת א' מהם, ונולד להם אח ואח"כ ייבם השני את אשת אחיו ומת היבם, הראשונה יוצאת משום אי"א שלא היה בעולמו, והשניה משום צרתה, [ג.ה.ג. ועי' להלן ה"ב דאיכא מ"ד דר"ש פליג אף בבה"ג].

מקור הפטור בא"ש שלא היה בעולמו דכ' 'חידוי' שהיה להם ישיבה אחת, והנה לולי הדרשה סתרי וכו"ב דאם בת בלא אחין והניח אמו מעוברת דתמתין אם תלד בן שייבם אותה, כמו יבמה מעוברת דצריכה להמתין ולידע האם הולד בר קיימא, אבל אי"ל דהו"א דתמתין שמא תלד אמו של מת, וכן שמא ישא אביו של מת אשה אחרת דא"כ הול"ל 'ובן ואב אין לו'.

**ט** תנן במתני' בנולד אח ואח"כ ייבם דאם השני לא ייבם אלא רק **עשה בה מאמר** כספק או שטר וגו"ע להלן, השניה חולצת ולא מתייבמת כפי שיחבאר, והנה **קנין מאמר לרבנן** אינו קונה קנין גמור אלא אוסרה לאחין, והיינו דכ' 'בבמה יבא עליה' זה ה' ביאה, 'ולקחה לאשה' זה מאמר, ואי"ל לרבנן גמור כיבוס דכ' 'ויבמה' אלא 'הרקי' את כל הפרשה ליבוס ומאמר מהני לאוסרה על האחין, **ור"ש** להלן פ"ג ה"י הסתפק האם מאמר קונה או אינו קונה, והיינו האם ולקחה לו לאשה קונה כביאה דכ' 'יבמה יבוא עליה' או דיבמה יבוא עליה קאי על הלקוחה ואין המאמר מהני כלום, **ולר"א** **בן ערך** המאמר קונה קנין גמור דכ' 'ולקחה לו לאשה', הרי"ז כקידושי אשה, ודתני עשה מאמר השניה חולצת וא **מתייבמת** לרבנן חולצת כיון דאוסרת את הצרה מחמת החלק שקנה בת, ולר"ש לצד שקנה בה, ונ"מ בין ר"ש לרבנן בבא על השניה לרבנן הוי ביאת ערוה, ולר"ש אינה אלא ספק ביאת ערוה.

מבאר מהתני' דאם השני **אף לא עשה מאמר צרתה מתייבמת**, ואף דיש זיקה ונימא דהוי צרת ערוה א"א שלה"כ בזיקה מ"מ אמר ר"א כיון שקנה בטלה הזיקה, דהללא שומרת יבם פ' ממנת ליבוס שמתה מותר באמה ואין בזה משום חמות אף דהיה לו זיקה בחיים, והיינו משום דזיקתה בטלה, והנה ארוסה שנתה אסור באמה, ופי' באתון דאורייתא בב' אופנים, או כיון דמשתיר האישות לא פקע בכדי, ולפי"ז זיקה

פקעה בכדי, א"ז דאסור איהו ארוסה משום האישות ולשעבר, ולפי"ז זיקה פקעה למפרע, [ג.ה.ג. ועי' להלן פ"ג ה"ג דכ' בביאור הגרח"ק דאליבא דר"ש זיקה לא בטלה לאחור מיתה].

**אופן המאמר ביבמה** הרי את מקודשת לי בכסף ובשוה כסף כך שנויה בוספתא, ומסיים התם שטר, והירי' לא מנה שטר, ובר"מ מנה שטר, ובבבלי איתא בשריטא כותבת ביבמי, ומ"מ אחר דשמעי' דמתקדשת בכסף כשאר נשים מתקדשת בשטר כקידושי אשה.

פ"ב ה"ב

**אשת אחיו שלא היה בעולמו כשייבם השני ואח"כ נולד**, לתנ"ך הראשונה יוצאת משום א"א שלא היה בעולמו, והשניה משום צרתה, ולר"ש מייבם או חולץ לאיזה שירצה, י"א דר"ש פליג דוקא בייבם ואח"כ נולד דמצאה בהיתר אבל בראשונה מתני' דלעיל דגולד ואח"כ ייבם, אף ר"ש מודה הואיל ומצאה באיסור, וי"א דר"ש פליג אף בראשונה.

**עשה בה מאמר ומת ואח"כ נולד**, לתנא דמתני' השניה חולצת ואם מתייבמת, והנה הא דאמר ר"ש מייבם או חולץ לאיזה שירצה, אי"ל דקאי אף בכדי, כיון דר"ש הסתפק האם מאמר קונה, ויש לחוש דמאמר הבת לא קנה, ולא היני יבוס וחליצה של האח שנולד לפטור צרתה, וכן יתחייב עליה, וש"ר ר"ש תתבאר בהמשך.

הא דהתיר ר"ש מפני שמצאה בהיתר היינו דוקא א"א מהאב שהוא מקום יבוס, אבל אם הלכה אשת אביו שגירשה ואח"כ נשאת לא' מהשוק ואח"כ נולד הוא ל"א דמצאה בהיתר, וכן אשת אחיו מאמו שמצאה לפני א' מהשוק, או צרת אחות אמו שמצאה לפני א' מהשוק ל"א דמפני שמצאה בהיתר מותרת לו וה"ה דמצי לה'ק' מאשת אחיו שנשאת לא' מהשוק ואח"כ נולד הוא דמצאה בהיתר, [וכן ה'ק' באחיעזר], וכן ל"א דגרשה שמת בעלה שגירשה ואח"כ נולד הכהן דתהא מותרת לו הואיל ומצאה בהיתר.

**תניא לר"ש** דהסתפק האם מאמר קונה עשה מאמר ומת ואח"כ נולד אחיו, השניה חולצת או מתייבמת, אבל אם חלץ לבעלת האמר, צריכה השניה חליצה שמא לא קנה המאמר, אבל לא ייבם שמת קנה נפטרה מהראשון, והא דמתני' יבוס אם חליצה בשניה כיון דאם קנה מאמר ושתייהם נשיו של שני מהני יבו"ח לפטור חברתה, ואם לא קנה מאמר הרי אין בעלת המאמר זקוקה לו. עוד נ"מ בין רבנן לר"ש מלבד האם השני יכולה להתייבם, והיינו **חלץ לראשונה וייבם את השניה, לרבנן** הוי ביאת ערוה, **ולר"ש** אינה ערוה דאי מאמר אינו קונה השניה אינה יבמתה, ואי מאמר קונה נפטרה בחליצה מאמר, י"ל דס"ל לר"ש דאינה אלא בלאו, ואף למ"ד דפליג י"ל דאינה ביאת ערוה ודאי, **בא על הראשונה ועל השניה, לרבנן** הראשונה ביאת ערוה דהוי א"א שלה"כ ולא תפסי קידושין, והשניה צריכה גט וחליצה שנ' למה שקנה המאמר וחליצה לצד ששייר המאמר, **ולר"ש** שתייהן צריכות גט, בעלת המאמר שמא קנה מאמר, והשניה שמא קנה יבוס דשמא לא קנה המאמר ואין ביאה בה פוטרת השניה דאי"ז בית אחד.

**י תניא דלר"ש** בעשה מאמר במת ואח"כ נולד שתייהן אסורות, והנה אם מאמר קונה שתייהן מותרות, ואם מאמר לא קונה ויש זיקה שתייהן מותרות, ואי אין זיקה הראשונה אסורה והשניה מותרת, וצ"ל דס"ל דזיקה הוי כמאמר לרבנן דקונה ומשירי, ול"א ממ"נ בעריות דנימא שתהא השניה מותרת ממ"נ בדצד שקנה זיקה מותרת, ואי לא קנה זיקה ראשונה א"א שלא היה בעולמו, אין השניה צרתה ודואי מותרת, וכדאמר להלן בשם סתמא דגמ' דכל יבמה שאין נופלת כולה ליבוס כגון הכא שזיקה קונה ומשירית, ואותו צד ששייר אסור משום ערוה ולכן אף צד הקניו שבה נדון לשם ערוה וערוה פוטרת צרתה.

פ"ב ה"ג

כלל אמרו ביבמה, כל שאסורה **איסור ערוה**, או חולצת ולא מתייבמת כדילפי' מאח"א, וכל שהיא **איסור מצוה וקודשה** חולצת ולא מתייבמת י"א דילפי' מקרא לפטור מיבוס ולא מחליצה, וי"א דמה"ת מתייבמת וצ"ל דמדוברגן אינה מתייבמת, ודוקא חי"ל, אבל חי"ל ועשה מה"ת אינה מתייבמת דאין עשה דוחה ל"ת ועשה' לא' אחתולצת כיון דתפסי בה קידושין א"כ איכא בהו זיקת חליצה, וכשחלץ לה נפטרה צרתה, **ואם עבר וייבם** לאיסור מצוה וקודשה, י"א דלר"א לא נפטרה הצרה, ולר' יוחנן נפטרה הצרה, ור' שמי אמר דר"א ס"ל דנפטרה צרתה כיון דנסמך לר"ח רבה דאמר חלץ או בא עליה נפטרה צרתה.

אחותה של ערוה שהיא יבמתה או חולצת ואי מקיימת וק"א אחות זקוקתה היא ותהא אסורה ביבוס, ר"ז סבר בבבלי דאין ר' על יד' עריות דריש פ"ק, ולא קאי על בתו שנתת אחותה מותרת לו כיון דאסור אף בבת אשתו, וכיון דהגיע לא"י שמע דקאי אף על בתו והיינו בתו מנשואתו שאחותה אמה גם נפלה לפניו ליבוס, דאיסור בת אשתו נאמר דוקא ע"י יגשואין, ולא באנוסה, דכ' 'אשה ובהה' ומשמע ע"י אשות.

פ"ב ה"ד

**י"מ איסור מצוה** היינו שניות מד"ס קרי להי מצוה משום דמצוה מהתורה לשמוע דברי סופרים, **איסור קדושה** היינו אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, דכ' 'וקדשתו כי את לחם' וגו', **וי"מ** דאלמנה לכה"ג וכו' הוו מצוה דכ' 'אלה המצוות',

ואיסור קדושה היינו שניות מד"ס כדאמרו דנסמכה עריות לפרשת קדושים, לומר דכפרש מעריות נאמרי קדוש, כדאמרה האשה השונמית בעלה 'הנה נא ידעת' כי איש אלקים קדוש הוא' דלא הביט בה, וי"מ שלא ראה קרי מימיו, [וכן העידה אמתו של ר"ש בר"ן], דווקא הוא קדוש אבל אין תלמידו יחיזי קדוש כדכ' ויגש יגיחו להדפה' שנתן ידו בהודו שביופיה בין דדיה.

**שניות מד"ס** ואמר ר' חונתא אסמכתא מדכ' י' כי כל התועבות האל' ולא כ' האלה', דהאל הוא לשון קשוח, **שניות** י"א דהיינו אבי אמו, ואם אבי אמו אטו אבי, **אשת אבי אביו**, **אשת אבי אביו**, **אשת אבי אמו** אטו אשת אבי אביו, **אשת בן בנו** שניה לכלתו, **אשת בן בתו** אטו אשת בן, **אשת אחי אמו** אטו אשת אחי אביו האסורה מד"ת, **אשת אחי אביו** **למאמו** אטו אשת אחי אמו.

**לתני ר' חנני** בכלום אין הפסק ואסורים שלמעלה מהם, כיון דגזרו על הירוות שיש בהם ערוה, **מלבד אשת אבי אמו** שאין בה ערוה בדורות, וגזרו אטו אשת אבי אביו, והי"נ מלבד אשת אחי האב מהאם, ואשת אחי האם, אלא קמ"ל באשת אבי אמו, דמיחלפא באשת אבי אביו, [ואיתא בבבלי דאמרמי התיר אשת אחי אבי אביו אפי' מהאב, ולא התיר באם אביו אף שאין ערוה בדורות, ולא דמי לאשת אבי אמו דאי"ז משפחת האב, ואדם יודע שיש קורבה יותר במשפחת האב שרגיל ללכת לשם], **ולבר קפרא בכולם** **יש הפסק** ושעמי' דהכי ס"ל מהא דהוסיף בר קפרא **אם אבי אמו**, ואם **אבי אביו** וא' ובהי דבריייתא אין הפסק מאי קמ"ל, אבל בתני דבר קפרא הוסיפו דוד אחד, ולא נתבאר מ"ט החמירו דוקא בהם, [והרמב"ם ס"ל דאם אמו, ואם אם אביו, אין להם הפסק, ובהני דבר קפרא יש להם הפסק ותמהו מנין לר"מ הכי].

**יא לרב** בתנו בני של לה הפסק וכלת בן בנו מותרת, ופליגי על ר' חנני וי"מ דהק' האם משום דפליג דוד פי' התרחק דור, אבל אמר דס"ל לרב דאין הפסק רק בזרע היוצא ממנו, משא"כ כלה שבאה ממקום אחר ואין רק אסור בדורותיה, ואמרו דלרב אברהם אסור בנשי ישראל ושרה באנשי ישראל בר"מ פי' אברהם משום זרוע, ושרה משום אם לא שאין לה הפסק, אבל ברא"ש מביאר דהיינו דבדי רב הנ"ל דהיוצא ממנו אסור, אבל בגר"א הק' מ"ט נשי ישראל ולא תני בנות ישראל, ולכן גריס הגר"א דלרב כלת בתו יש לה הפסק **שבאה** **יש הפסק**, אחר דבן בתו אינו מתייחס אחוריא אחר אביו [של בן בנו], ולכן פי' הפסק, משא"כ בכלת בנו מתייחסות אחוריו.

רב אמר **כל שבנקבה ערוה בזכר גזרו על אשתו** ולכן אסור אשת אחי אביו ואשת אחי אמו ואשת בן בנו ואשת בן בתו י"מ דהיינו סימן לאסורות, וי"מ דהוא טעם אחר מ"ט אסור ובהי ולא משום גזירה כנ"ל, ולפי"ז א"ל לרב מ"ט יש להם הפסק, דאין גזרו בלח בנו משום כלתו אין להם הפסק, אבל להניל א"ש דיש הפסק, ולפי"ז ינחא דלרב אשת אבי אביו אין לה הפסק והי"נ ס"ל לרב בבבלי], ולפי"ז הא דאמרו 'ממקום אחר באת היינו לאסור כלת בנו.

**בשניות מצנינו גזירה לגזירה**, אם אביו אטו אם אמו שהיא שניה, אשת בן בתו אטו אשת בן בנו, אשת אבי אמו אטו אשת אבי אביו, אשת אחי אמו מאמה אטו אשת אחי אביו מאמו, **אבל ר' חונתא** אמר מדכ' 'ערות אשה ובתה אבי בן בתה ואת בת בתה וגו' שארה הנה מאי דא' וילפי' 'זימה' 'זימה' דכ' 'ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה ומה היא באש ישרפו', מקיש ג' דורות למטה אשה ובתה ובת בתה, לג' דורות למעלה אשה ואמה ואם חמות, ומקיש לל"ת, ומקיש למעלה למטה דבעי דרך נישואין דווקא בת אשתו מן הנשואין, [ומשמע דמקדישין לא עני' תוס', ה"ו ואפשר ל"דלפי' למעלה מלמטה אבל בירי' להלן לא משמע עני', וכן מקיש למטה למעלה ללמטה לשריפה, ומקיש למטה דבת זכר כבת נקבה, והי"נ למעלה באם זכר כאם נקיבה, והייינו אם חמיו ואם חמות, וכ"ש לאם אביו כאם אביו ואם אמו כאם חמות, ונ"ל ומאי"ז דהא דאיכא קרא באם חמות מ"ל דאם אמו, אבל שרידה תורה לטוף דעתן של בריית, לאסור מה שמצוי], [א.ה.י' דהאי ילפותא מ"א מסכתא לגזירה לגזירה].

**ילה"ק** לרב דכל שבנקבה ערוה בזכר גזרו על אשתו, מדתנן דאדם אסור בכל חורוגו בן אשתו ומותר באשת חורוגו, אף דאסור בחורגות.

**אשת חמיו** אסורה משום מראית העין שלא יאמרו שנושא את אם אשתו, ואי"ל דהוי ד"ת דהלא דוד נשא את דרצפה בת איה אשת שאול, דכ' 'ואתנהל לא את בית אדונתו ואני נשי אדוניך בחקיך' ושאלו מלך דוד, ושיכיל אשת דוד בן שאול, ומצנינו דנשי שאול הם דרצפה ואחינועם אם מיכל, וכ' 'ואתנה וגו', ואף דרצפה היתה פלגש, י"ל דקידש אותה דאל"ה לא היתה ואריה לרוד.

**שני חורגים שגדלו בבית אחד** ר' ירמיה אסר להנשא מפני מראית העין, ור"ח בריה דר' אבהו התיר להנשא בממקום שלא מכירים אותם.

תנן בכריתות האם על בת בתו חייב משום בת בתו וכלתו [כשנואה בנו], ותנן בסיפא **עבר זקן ונשאה חייב** בנו משום אשת אב, והק' משום מה עבר דס"ד דעבר אבי אביו ונשא את כלת בן בנו, ולכן תני זקן ולא תני אביו, [ונ"ע דתנן להיאי חייב משום אשת אב, והיינו זקן לכלתו], ואמרו דעובר על ד"ס, י"א דשאלו לר' יוחנן האם ש"מ דאין הפסק לשניות דבגרייתא דשויית לא אמו כלת בן בנו, ועי"כ משום שאין הפסק והלא לא מצנינו שניה לשניות [א.ה.י' וכן, ובלא וכו' פירכא לכל המ"ד אין הפסק], ואמר ר' יוחנן דאיירי באביו שנשא את כלתו, וי"א דשאלו לר' יוחנן מהא דתנן עבר דמשמע דבת בת בנו אסורה והלא תניא ח' שניות ולא ט' שניות, ותנ' דלעולם בת בת בנו שרי, והתנן אם עבר איירי בכלת בנו.

פ"ב ה"ו

**אח מכל מקום** ואפי' ממזר, זוקק את אשתו ליבום ואף דתנן לעיל בת ישראל לממזר חולצת ולא מתייבמת, הוא"א דהי"מ אם שניהם ממזרים, והוי אחיו לכל דבר, מלבד אח שיש לו משפחה ונכרית.

פ"ב ה"ו

**בן מכל מקום** ואפי' ממזר, פוטר את אשת אביו מיבום דריש לה מדכ' 'ובן אין לו' עיין עלי, וחיובי על מכתו וקללתו אם הכה או קלל את אביו ואמרו בבבלי דדוקא אם אביו עשה תשובה, דאל"ה פטור מדכ' 'ונשיא בעקמ לא תאור' בעושה מעשה עקמ, והוי בנו לכל דבר, מלבד בן משפחה ומנכרית.

**ילה"ס** האם היו בן פריה ורביה, ולאיסור שניה כגון ששניהם ממזרים.

גוי הבא על בת ישראל או איפכא נוגדל להם בן, ומשנתגיירו נולד בן, הוי בכור לנחלה דאין הבן הראשון מתייחס אחר האב ולא בכור לכהן.

**יב האם יש לענוי"ם יחס**, דיש שבא על גויה וילדה, **לר' יוחנן יש להם יחס**, ו**לר"ל אין להם יחס** והנה לא נתבאר במאי פליגי, ובבבלי סב. מביאר דאי יב יחס קיים פריה ורביה אף בן שנוגל בביוה, וכן אין הבן שנוגל אח"כ בכור לנחלה, אמנם בירו' משמע דלכו"ע הבן שנוגל אח"כ בכור לנחלה, וצ"ל משום דאפי' לר' יוחנן גוי יחס ס"ל כמשנתגיה גוי ר'קטנן שנוגל, ואפשרי דתנ' אי' בן יורש, אמנם בבבלי קידושין י, מביאר מקרא דיורש, וי"מ דתנ' לעינן עמולי ושאר פסולין לבוא בקהל אי' מתייחסים אחר האב או האם [כ"כ פיר"מ פ"ו ה"ג מביאר דלר"ל אדלי אחר האב ומסיים ליה מידכ' לא תחיה כל נשמה, ולפי"ז ר"ל פליג דלא נאמר אלא לענין לא תחיה כל נשמה].

**אין להוכיח דיש יחס** מדכ' 'בעת ההיא שלח מרודך בלאדן בן בלאדן מלך בבל' וגו' פי' מרודך כיבד אביו וחתם שמו עליו ושם זקנו נמי בלאדן, **א"ל דנקרא כן ע"כ שכיבד** אביו וזקנו ולעולם אין יחס, והא דכ' 'וישלח המלך אסא של בן הדד בן רשימונו וגו' **קוצץ בן קוצץ**, י"ל דאמרו לומר שהוא רשע בן טרשי כדכ' 'המלך המדתא' והלא לא היה בן המדתא אלא צורר בן צורר פי' דלא היה מתייחס אחר אביו לפי שהמין היה עבד למרדכי, ולעבדים אין להם יחס, **ואמר ר"ל אין להוכיח מכל הנ"ל מדכ'** על ציבא עבד שאול **'לוציבא ומחשה עשר בנינו ונשירים עבדים' וקרי להו בניים אף שאין לעבדים יחס, אבל י"ל דנקראים בניו שנשמשו באלימות שלא לעבוד את מפייבשות וגם בבהמה כ' פ"ר בן בקר'.**

**ולד שפחה כשפחה**, דכ' 'האשה וילדיה תהיה לאדניה'.

**ולד נכרית כנכרית**, דכ' 'לא תתחתן בן' וכו' התם 'בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך' וכו' **כ"י יסיר את בנך מאחורי'** ומדל"כ 'תסיר' ש"מ דקאי על בתך לא תתן לבנו, כדי שלא יסיר את בנך, וש"מ דבן מישראלית קרי בנך, ומדל"כ 'תסיר ש"מ דאם בנך תתחתן בבתו אין הבן קרי בנך.

ר' יעקב מתחילה רצה להתיר לבני צור למול בשבת בן ישראל הבא על הנכרית, מדכ' 'ותילדו עמי משפחותינא לבית אבותם' שהבן מתייחס אחר משפחת האב, אבל לבסוף הודה לר' חגי שרצה להלקותו מד"ת מדכ' בעזרא כשטיהר את היוחסין 'ועתה נכרות ברית לאלקינו' וכו' התם 'להוציא כל הנשים והנוגדל מהם' ואי"ל דהוי דברי סופרים, דכ' התם 'וכתורה יעשו'.

פ"ב ה"ו

**המקדש א' מב' אחיות ולא יודע את מי**, נותן גט לשתייהן דכל אחת עומדת בספק אחות אשתו, ואם מת ויש לו אח א' חולץ לשתייהן דכל אחת ספק זקוקה, ואי ייבם לא שמא פוגע באחות זקוקת, ואי יחלוץ לא' לא יוכל לייבם לשניה דהוי אחות חלוצה, ואם היו לו ב' אחים א' חולץ' בתחילה וא' מייבם דממ"נ מותרת לו, ואם קדמו וכנסו אין מוציאין מידם דאפי' א' פגע באחות, כשבא אחיו וייבם תפקיע את הזיקה למפרע.

הא דאמר' בכל מקום **אין חליצה אחר חליצה**, ה"מ כשהחליצה האחרונה היתה בודאית, אבל במתני' היתה בספק.

הא דאמר' בכל מקום **שאין אומרים לחלוץ אחר יבום** והיינו שייבם א' מב' יבמות דלא מייבם שוב משום בית א' יבנה ולא ב' וכן שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה, ה"מ בייבום ודאי אבל מתני' דמיבם אחר חליצה, משום שחולץ מספק [הנה בירי' להלן פ"ו ה"א מצעי האם חליצת מעוברת מהני, ולא מצנינו גבי ביאת מעוברת, וצ"ל כדאמרו בבבלי דביאת מעוברת לא מהני].

פ"ב ה"ח

**ב' בני"א שקדשו ב' אחיות ולא יודעים את מי**, נותנים גט לשתייה', ואם מתו ויש לזה ולזה אח, יחלצו האחים לשתייה', ואם לא' יש ב' אחים, יחלוץ השני ושתיהן ואח"כ ב' האחיים א' חולץ' וא' מייבם דהוי אח שחלץ האי' דאל"ה יש לחוש שהמייבם יפגע ביבמה לשוק, ואם קדמו וכנסו אין מוציאין מידם.

הא דבעי דוקא חליצה קודם יבום, דאל"ה יש לחוש שימית אחיו, ויש לחוש שפוגע באחות זקוקתו, אבל לאחר שחלץ או ייבם א' האחיים פקע הזיקה למפרע מכל האחיים, וכך היא"ש הירוי, א"ל י"פ דויקת ב' יבמין הוי זיקה רק בא', ולכן אסור רק א' ימות אחיו ונמצא שהיתה אחות זקוקתו.

**מתני' דחולץ ואח"כ מייבם אתאי** אף בכהנים, וש"מ דהבא על אחות חלוצתו ולא פסלה מהכהונה והיינו לר"ל בפ"ק, דהחולץ והאחים פטורין על החלוצה ועל הצרות, משום דשליחותיא דאחין, והיינו דשי' הירי דהאיסור בחלוצה מדרבנן [ולא ס"ל לאו דלא יבנה], ולכן אסור רק על

החלוצה ולא על האחיים, ולהלן פ"ה מביאר דאף החולץ או פוסל את החלוצה בחלוצה, וכן תני ר' חיה.

פ"ב ה"ט

**ב' בני"א שקדשו ב' אחיות ולא יודעים את מי ומתו ויש לכל א' ב' אחיים**, א' חולץ' וא' מייבם, וכן באחי השני אבל אח אחי החולץ אסור ליבמה משום חלוצת אחיו לר"י בכרת ולר"ל בלאו, ועוד שגמא פוגע ביבמה לשוק, ואם קדמו ב' אחים וחלצו לפני שייבם האחר, לא ייבמו השניים, אלא א' חולץ' וא' מייבם, ואם קדמו וכנסו אין מוציאין מידם.

הא דתנן קדמו וכנסו ברישא ה"ו אף בכהנים, אבל במציעתא ה"ח וסיפא ה"ט אסור בכהנים דכל אחת ספק חלוצה וכהן אסור בחלוצה מדרבנן.

פ"ב ה"י

**ל' מצוה על הגדול לייבם** דכ' 'והיה הבכור אשר תלד, וכוין דאי"ל דקאי בבן שנוגל מהיבם דהול"ל 'יקום ע"ש אחי אביו המת, ואי"ל דהא דאין ייבום דוקא היכא שיהא הנוגל מהמת בכור, דאכ"ל לא יאה יבום בגדולו בנים ומתו והא לא כ' 'ובנים לא היה לו', אלא אם אינו ענין לנוגל מהיבם תנהו ענין למייבם דמצוה בגדול.

**הנשען על השפחה ונשתחררה או נכרית ונתגיירה** פי' נחשד שבא עליה ויצא קול, לא יכנסו ואם כנס לא יוציא, וקידש הוי כנכניסה, **אמרו שלא לכנסו וכנס מוציאין מידו** משום קנס, כנס וגירש' יכול להחזיר משום לעז על בניה אם לא יחזיר, ולפי"ז רק ביש לו בנים יחזיר, [ומכ"ן].

**הנשען על אשת איש** והוציאזה ביד' מתתח"י של בעל כגון דהוי קלא דלא פסיק, דמוציאין משום כן, אע"פ שכנס יוציא דאסורה אף לבעול, **לרב** נטען היינו בעדים עדי טומאה, ואין מוציאין מתחת הבעל אא"כ איכא עדים, **ולר' יוסי** אפי' שלא בעדים, דאי בעדים אפי' כנסה אחר לאשה זו וכנס הבעל יוציא, אלא שלא בעדים ואם כנסה אחר ואח"כ הבעל שרי.

פ"ב ה"א

**אופנים דלא ישא עד אשה שעמדי עבורה**, המביא גט מותנית הים ואמר בפני נכתב ונתת מביאר ריש גיטין, לא ישא את אשה זו כיון דעליו סמכין ואם ישאנה חיישי' שענינו נתן בה, והעיד שקר.

**האומרת קדשתי את בתי ואיני יודע למי** ובא אחר ואמר קדשתי לה, **ו"א** דנאמן ליתן גט ואינו נאמן לכנוס, **ו"א** דנאמן לכנוס ולא חוצץ אינש לומר כן לגבי אביו, ואמר ר' יוחנן דאין למדין למקום אחר, אבל צ"ב למאי נ"מ דאם להאומר אחת משדותי מכרתי ואיני יודע למי מכרתיה, נימא אף בקידושין האומר שקידש אחת מבנותיו ואינו יודע למי דאינו נאמן לומר אני קדשתי דאינו נאמן להוציאה מחזוקת פניהו [וכן כשיודע מי המקדש ולא ידוע מי הקדשתו], משא"כ אביה דנאמן לפי שבירי לקדשה, ולא נתבאר מה מס' הירי' דאין למדין למקום אחר, והנה המ"א אישות פ"ט, הביא בשם הרשב"א דשאני ממון מקדישין, אמנם הרשב"א ה"א הירי' כחבטו, והגהות מיימיות כ' הדיור' מסתפק בצ"ע' [ואין אלה מבעיות קוד'. דהאומרת בית בבתי אף מוכר כן, דמארו נפול או כחוש ויד בעל השטר על התחתונה, כיון דתנ' רש"י ותוס' בהכ"ן].

**אילה"ק** למ"ד דנאמן לכנוס ממתני' דאין המביא גט ממדה"י כונס את אשה זו, כיון דשאני האי דהוחזקה נשואה לכז"ע ובא להוציא מחזוקה, משא"כ הכא בנתקדשה דנשאת בפני עדים ואינו אלא מכרז מי המקדש, **אילה"ק** למ"ד דנאמן רק ליתן גט, מזה אומר מי קדשתיה וזה אומר האי קדשתיה שניהם נותנים גט, ואם רצו א' נותן גט וא' כונס דכיון דא' מהן נאמן ולא ידעי' מי המשקר, לכך אם נותן א' גט יכול השני לכנוס, [ומן הדין דהכונס יצטרך קידושין שניים, וברשב"א א' בלשון אפשר, כיון דמעיז פניו לגבי האי דהותנו גט אינו מעיז פניו, ומכש"כ הביש' שאלע"ז לו], ומ"מ אילה"ק כן דאיירי **שאמר לא** משניהם קדשתי ואינו יודע למי, דאם ב' אמרו אני קדשתי וא' כנס מוציאין, אבל אם אמר א' אני קדשתי וכנס, ובא הב' ואמר שקידשה, אין השני נאמן דהראשון נאמן כע"א דהוי כשנים, [מקנה].

**יד** הובא במתני' דע"א **האומר מת** על אשה שמת בעלה ומותרת להנשא, או האומר הרגתי, לא ישא את אשתו, **ולת"ק** אף האומר הרגנוהו לא ישא, **ולר' יהודה** תנשא לאחריים לו לל, והא דשאני הרגתי ולא ישא לר"י כיון דשאני הרגתי דאם הרגו זה הרג"ז חסוד על הדבר אינו דנו ואינו מעידו ואף דרוצח פסול לעדות מ"מ לעדות שאין נאמן, והנה בעלמא חסוד היינו כחשוד על מעשר ואינו מקפיד והכא אף אי חשוד על רצימה מ"מ אינו חסוד על א"א, ובתוס' בסנהדרין ט: לא חילק בזה, ואם לא הרגו הרי הוא בחיים, אבל לר'בנן פלגינן דיבארא ונאמן אף בהרגתי, ואמר ר' יהודה דאין להוכיח מליסטיים שנתפס בקיסרין, וכשיצא ליהרג אמר להן שיאמרו לאשתו של שמעון בן כהנא שהרגו בכניסה ללוד, וקיימו חכמים את דבריו, כיון דאיירי מאמר להם הרגנוהו.

פ"ב ה"ב

**החכם שאסר את האשה בנדר על בעלה** שנדרה הנאה מבעלה ולא התיר לה בעלה, ולא מצא החכם פתח לנדרה, לא ישאנה שיאמרו דנתכיון לכך מתחילה, אבל **מיאנה או חלצה בפניו** ישאנה מפני שהוא בבב"ד ואין מצויין שנים לחטוא בשביל אחד, והא דהמפקיד פירות אצל חבירו, **לת"ק** אפי' אובדין לא יגע בהם

ומחמת כן יבוא המפקדי בדוקק פירותיו אף עומדים להתקלקל, **וּלְרֶשֶׁבֶגַּי יִמְכּוּר בַּפְּנֵי בַּי"ד מִשּׁוֹם הַשֶּׁבֶת אֲבִידָה, וּבְדַמִּים שְׂקִיב מִח' ר"ע** ור"ט באלו מציאות דגנ' באבידה שאין עושה ואכול, לר"ט ימכור להחטיב באחריות, ולר"ע לא ישתמש בהם, ובִּי"ד לא יקחו את הפירות, ואף דאין אדם חוטא בשביל שנים שאני ממון היכול להתחלק וי"א ולדכ ליכא איסור אלא בבאין כולם לקחת.

כל האסורים לישא הנ"ל שנתאלמנו, מותרים לישא וד"א שתתירו כשהיה להם נשים, אבל אם נתגרשו אסורים דחייש' דנתגרשו בשביל כך, ואם נישאו הנשים לאחרים ומתו או נתגרשו, מותרים לאחרים וד"א אדאם מתיר בשביל לישא לאחר זמן.

**בְּיָהֳן ואחיהו** של האסורים הנ"ל, מותרים לפי שאין אדם מצוי לחטוא מפני בנו ואחיו.

## ארבעה אחין

פ"ב הא"א

**ארבעה אחין, ב' מהם נשואין לב' אחיות ומתו הנשואין אחיות**, חולצות ולא מתייבמות דכל אחת הוי אחות זקוקתו, אם קדמו וכנסו, ולת"ק יוציאן, **ולר"א** לב"ש קיימו דאי"ו אישות מגורה אלא זיקה בעלמא, **ולב"י** יוציאן.
ב' נכריות הנשואות לב' אחין מד' אחין, שתיהן מתייבמות, ושאינ' מתני' דהוי כאחות אשתו, ומי"מ צריכות חליצה לפי שאיסורן מחמת דין ואין בו איסור אחיות ברורות, הנה לרוב הראשונים איסור דרבנן, אבל משמע בשלון הירי' דהוי דאו' וכ"כ באר"ש קונטרס זיקה, וכ"מ בירר להלן.

**שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה** ואף שהיא אחות זקוקת חלו הקידושין שאין הויקה מפקיעה קידושין וכן אין קידושין מפקיעין את הויקה, אומרים לו שימתין מלכנסו עד שאחיו יחלוץ או ייבם ודאל"ה נמצא פוגע באחות זקוקתו, ואם **מת היבם מוציא את אשתו** בגט ואת אשתו אחותו בחליצה דלא כל ביבום דאסורה עליו משום אחות אשתו, [אסורה אחר גירושין], **מתה היבמה יכנסו**, ואם **מתה אשתו, הריסור במקומו, ולחכמים מותר באשתו** אף דאם היתה אשתו קודם הנפילה אסור ביבמה, הכא שהיתה מותרת בחתילה ס"ל לחכמים בדבטל הגורם בטל האיסור פי' דכל שהותר איסור אשת אח בשעת נפילה לא חזר האיסור, אבל לר"א כיון דנאסרה אסורה, וי"מ דלאו משום אשת אח דלא ס"ל לר"א כאבא שאול דאיסור אשת אח הוא דחויא, אלא אסור משום לא יבנה דכיון דנודתיה מייבום שוב לא יבנה, וברשב"א הביא לסברה זו ודחאה, אבל בירו' משמע ע"ה, [א.ה.]. בטעמא דר"א כ"י בביאור הגר"ח' משום דס"ל דנשואין מפילין, ודביאני ושומרת יבם לכאן וי"א בזה, והלא ה"א בידקש קודם המתה, ושטא יליפ' דמחמת דס"ל לר"א דנשואין מפילין בהכרח דל"א בטל הגורם בטל האיסור, דאי"כ נימא הכי בערוה דאחות אשתו שמתה אשתו דלא תתא ערוהו].

**טעמא דמתהו**, יש שהק' מ"י במתני' ד' אחין וכי' שתיהן חולצות, ול"א דחלוץ' א' לשניה, ויבבם השני לראשונה כיון דלחכמים אמרי' בטל הגורם בטל האיסור, והי"נ הראשונה היתה מותרת בשעת נפילתה ונאסרה בשעת נפילת השניה וכיון שהותר הויקה תחזור להיתרה הראשון, וי"א דעל מתני' ואין יודע' ששתיהן יודע' טעם אחיות מה הן, וי"א דאמר איני יודע' טעם אחיות **ביבמת מה** הן פי' דאיתא מ"מ משום איסור אחות אשה התייר חכמים כשבטל הגורם, הי"נ דיהא שרי' באחות זקוקתו, אבל י"ל דמתני' ככה"ג שנתנו בב"א ונכון שנפל הבית על שתיהן כאחות דאפשר לצמצם ובשעת נפילה נאסרו שני היבמין משום אחות זקוקתו, וכן מ"מ בגירוש חכמים שאסורים עולמית.

**טו האם לר' יוחנן יש זיקה**, הנה ר' יוחנן אמר שאינו יודע טעם אחיות מה הן, **י"א דהק'** דוקא במתה השניה או שחלצו לה, דכה"ג הראשונה חזרה להיתיה אבל אם מתה הראשונה לא הק' מי"ט אין להתיר את השניה לייבום דנאסרה בשעת נפילה, וי"א דאין נ"מ מ' מתה קודם ולא ס"ל לר' יוחנן זיקה, ודוקא במתה של ר' יוחנן כיון דאל"ה מבטל מצות יבמין, וי"א דל"א ידע' ששתיהן הוי אחיות ב' מאב וב' מאם כגון ראובן ושמעון מאב ושמעון ולוי מאם, ומת ראובן ולא הספיק שמעון לחלוץ עד שמת, ודאי דאשת ראובן מותרת ללוי שאינה זקוקה לו, אבל אם יש זיקה מן הדין שחאסר משום שהיתה זקוקה לשמעון והוי כאשת אחיו מאמא, [ונהנ' לעיל פ"ב ה"א מבואר דאי מת בטלה אחות ולפי"ז יליפ' לירי' דהא דאין זיקה היינו כשמתה ראשונה בטלה זיקה למפרע נמצא שלא היתה ששה אחות זקוקתו וכן אם חלצו בטלה זיקתה למפרע, אבל להלן ה"ז לא משמע הכי בדעת ר' יוחנן].

**צרת אחות זקוקתו אסורה**, בקי"ו מאחות חלוצתו שאסורה חכמים, ואסרו אף צרתה, ומבואר דאחות חלוצתו דרבנן, ואחות זקוקתו דאו', וכן מבואר דלא אסרי' כל אחות חלוצה מחמת שהיא גם אחות זקוקה, והיינו משום חלוצה הוי פטור ועקרה לזיקה למפרע [אבל למי"ד חליצה קנין אסורה מד"ת], אבל להלן מבואר דלשומאל חליצה הוי פטור, והיא דאסור בקרבתות חלוצתו משום קרובות זקוקתו, אלא כיון דנעקרה זיקה למפרע אסורה בדבריהם, [הנה בבבלי מדייק דאחות חלוצתו דרבנן מהא דחולצת משא"כ אחות גרושתו דפטורה מכלום, ואף דאחות זקוקה מד"ת, מ"מ אינו איסור ברור כאחות אחיו, וכפי"ז להלן הק' מה בין חולץ למגרש, ואמרו משום דחליצה פטור, וע"ע קה"י בימות ס' מה' דאין ללבוז מכאן דאחות זקוקה מד"ת, אלא רק דלאחות זקוקה יש עיקר בד"ת משא"כ אחות חלוצתו].

**אִילָהֶ"ק** להא דצרת אחות זקוקתו אסורה מהא דתני' על ד' אחין דמתני' וכי' דשתיהן חולצות ואם חלצו הצרות נפטרו ואחיות ואם חלצו אחיות לא נפטרו צרות, וסו"ד דאין פוטרות לפי שאסורות ביבום וקלישא זיקתן אבל כיון דאמרו דאף הצרות אסורות ביבום לכאן וי"ה"ק אפי' חלצו אחיות יפטרו הצרות, ואי"ל דאיתא כר"י בן גורי שרצה לתקן

שצרות יחלצו ולא יתייבמו ונמצא דאלימא זיקת הצרה, והי"נ בצרת אחות זקוקתו, והנ"מ אי"ל כן כיוון דלכנסין לו התקיימה לו, והי"נ ככ"ש דהתיירו את גרושתו לאחים], ומתחלילה לא רצה להעמיד כבי"ש, אף טעמא דרבנ' משום ב"ש, אי"נ לב"ש י"ה"ק מ"ט הלשון חלצו הלא שרי אף לייבם, וכ"ת כיון דנתן דלב"ש אם כנסו יקיימו, הק' דחלצו אחיות פיטרו צרות, וי"ל כמ"ד דאליבא דב"ש יוציאו ולדידה אף חלצו אחיות נפטרו צרות, ונמצא דגנ' אליבא דב"ש האם חלצו אחיות נפטרו צרות.

**דעת ב"ה בד' אחים**, לבאב שאול לב"ה אין כלל זיקה, ומותרים האחים לייבם וכדעת רי"ג בבבלי יח, **וּלְר"ש** צריכים חליצה ואם קדמו וכנסו כאחת קיימו, **וּלְר"א במתנ'** לב"ה יוציאו.

**עברו וכנסו אליבא דר"ש**, הנה אם כנס הראשון ובעל, אומר לשני לבעול דאחר שבעל הראשון אי"ו אחות זקוקתו, ואם לא בעל, הראשון אסור בביאה שניה [והיינו דוקא אליבא דר"ש אליבא דב"ה, לדעיל הק' ויחלוץ לשניה וייבם האחר לראשונה ותי' כגון שגפל הבית של שניהם יחד, דלר"ש שרי דנתברר למפרע שלא היתה זקוקה לו, עוד י"ל דלר"ש בב' אחים ליכא זיקה כפי שיבוארן], והא דלכתחילה אסור לבעול, דחייש' שימות אחיו ונמצאת זקוקה לו, לא ייבמו את' ב' אחיות, ואם **מת השני** הראשון שבעל מוציא את אשתו וב' האשת ואחיו בחליצה שהיא אחות זקוקתו, וכן דברייתא זו, ע"כ כר"ש, הק' הלא לר"ש כשיש יבם אחד אמר' זיקה ככנוסה ופוטר את השניה מחליצה ויבום דלא תפיס בה זיקה דהוי כאחות אשתו, ולפי"ז מי"ט מוציא את הראשונה וחולץ, ואף דחלה זיקה מעיקרא, י"ל דכיון דמת אחיו והזיקה מתחדשת כלפיו, לא הו"ל זיקה לחלו כלפיו, ועוד דבטלה זיקה למפרע, אבל י"ל דכל יבמה שנראית לצאת בחליצה שוב אינה מותרת ללא חליצה דלא פקע זיקה בכדי.

**טז היתה לראשונה צרה חלץ לראשונה** נפטרה צרתה כמבואר לעיל דאי יקיימו פוטרים אחיות לצרות, ואם בא עליה הוי ביאת אסור שמא ימות אחיו ולא נפטרה צרתה, בא עליה ואח"כ חלץ לה, י"א דממ"ז פטר צרתה, וי"א דבעי' שיהא ברור משום מאי נפטרה, כאמרו לעל צרה מי שנסנ ונמצאת מעוברת דצריכה להמתין ולדעת משום מאי נפטרה.

**היתה לשניה צרה** מקיים את הראשונה וכונס את הצרה, וש"מ דמותר אדם בקרובת צרת חלוצתו דהוי צרת אחות אשתו [פי' השניה שכנס], ול"א דאסור בקרובת הצרה השניה משום צרת אחות חלוצתו וכ"ש צרת קרובת אשתו, ואפש"ל דנתן בריש יבמות דאחות אשה פוטרת צרתה, אבל אמרו דהלא יכל לכנס את צרת השניה קודם שכנס את הראשונה והיינו אליבא דר"ש דליכא זיקה בב' אחים, ואם נאסור נמצא דיש צרה אחר מיתה, והלא אין נעשית צרה לאחר מיתה משום דצרה אסורה רק משום א"א שלא במקום מצוה, אבל הכא בשעת נפילה הותר האיסור ולא חל שוב, וי"מ דלא שייך צרה אלא בשעת נפילה.

**ה' אחין ג' נשואין לג' אחיות ומתו הנשואין, לרב ב' חולצים לב' והג' חולצת ממי שתרצה, ולשמואל** הג' חולצת משני החולצים, דגנ' **בגדר חליצה**, **לרב ור"נ'** חליצה קנין הוי נאסותו שגורשה, ולפי"ז לא מהני חליצת האמצעית, [וכ' הקה"ע דאינה חל מדרבנן, ולפי"ז סגי דין באחות, וכן דהלא קדמה הויקה לקנין, ומצינו בשומרות יבם חליצה היוצאת ללא חליצה, ושמא התם יומי מדרבנן], **ולשמואל ור' הילא** חליצה הוי פטור לסלק הויקה, אבל אינו יכול לייבם דהוי אחיות חלוצתו, ואין כבז חליצה שפוטלה מכלום כלל אחי חולצים [א.ה.]. שמא אית' פסולה גרועה כדכ' רש"י כו], והנה באחרונים הביאו דהרשב"א גריס לרב חלוצת משתתיהם ולשמואל מאיזו שתרצה, ולפי"ז אין דלרב חליצה הוי כן והוי אחות חלוצתו ולא לכך בני מכלום, משא"כ לשמואל, [אבל באמת חסר תיבות ברשב"א והמעתיק החסיר תיבות והג' כפי שנתבאר לעיל בירו'].

ר' יוחנן ס"ל חליצה פטור, ולפי"ז א"ש הא דאחות חלוצתו חולצת ולא מתייבמת אף דאחות גרושתו מכלום אבל אי חליצה קנין אסורה מד"ת ותק' מ"ט אחותה חלוצת [א.ה.]. יעור' להלן ת"י בשר' דחליצה קנין], וכיון דחליצה פטור הא דאחות חליצת **חייבים כרת על החלוצה** לאו משום אשת אחיו של החולץ, אלא של המת, דאיגלאי מילתא למפרע שלא היתה זקוקה להם.

**ללוי זיקה הוי קנין** והוו שתיהן קנויות לו, ואף בראשונה הוי חליצה פסולה, ולכן צריכה חליצה משתתיהם, ואסורים לייבם משום אחות זקוקתו, [והנה אית' דרב ושמואל ללוי להו זיקה [א.ה.]. אלא אחי חליצה], והא דאנו מייבם אחות זקוקה י"ל דאמרו בבבלי משום טיול מצות יבמין, [ובירו' לא נזכר טעם זה], כיון דאמרו דאסור בקרובת חלוצה משום קרובת זקוקה, ועי"כ דיש זיקה, וללוי הוי זיקה דארץ].

**אין להוכיח דחליצה הוי קנין**, מהחולץ ליבמתו, דאסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ולכאן אי הוי פטור מי"ט אסור בקרובותיה, אבל י"ל דכיון שנראה לפטור בה ואסורות לו משום קרובות זקוקתו.

**אין להוכיח דחליצה הוי פטור**, מהחולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת, חולצת ולא מתייבמת, ואי הוי קנין תק' דאין אדם קונה ב' אחיות, אבל אפשר ל' דאריי' לאחר מיתה הוי ידאי מתה הראשונה חולץ לשניה, ושרי ליה דאחות אשה שריא לאחר מיתה, וכ"ת מ"ט אינו מייבם, י"ל כר"א דאע"פ שבטל הגורם לא בטל האיסור, אבל צ"ע דהכא מן אחי השני אחר שחלץ, ונאסרה משעת נפילה וכנ"ע מודו בה דאסורה עולמית, ועוד צ"ע לרב דחליצה קנין, דאכתי' יש לבאר מה היחלוק בין חולץ למגרש, ואפש"ל דחודא מתרצה בחברתה, וס"ל לרב דאף דחליצה קנין, מי"מ אין קנין נמור להפקיע זיקה מאחותה, ולכן צריכה עדיין חליצה, ואף בשעה שנאסרה עדין היא זקוקה והוי כהותרה

ונאסרה חזרה ונתורה, וכענין מה שהארכנו אהי' איכא נאסרה בחיבי' לאוין, אבל לר"א אפי' בכה"ג ס"ל נאסרה, וכ"מ בבבלי יח: בדעת ר"א.

**אין להוכיח דחליצה הוי פטור**, מג' אחין וב' נשואין ב' אחיות וא' מופנה, ומת א' מבעל האחיות ועשה המופנה מאמר ואח"כ מת אחיו השני, לכ"ש אשתו זו עשעה בה מאמר עמו והשניה תצא משום אחות אשה דס"ל מאמר קונה, ולב"ה מוציא את אשתו בגט ואת קניה בחליצה כגד מה ששייר המאמר, ואי חליצה קנין תק' וכי אדם קונה ב' אחיות כאחת אך אפשר"ל דאריי' לאחר מיתה וכנ"ל.

**אין להוכיח דחליצה הוי פטור**, מדתנן שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה, אומרים לו להמתין מלכנסו עד שיחלצו או ייבמו האחים, ואם מתה היבמה יכנסו, ואם מת היבם מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה, והי"נ אפשר"ל לאחר מיתה וכנ"ל.

**יז יש להוכיח דחליצה הוי פטור**, מדתנן כה"ג שמת אחיו חולץ ולא מייבם, [וה"ה דילה"ק מדרתן אלמנה להכ"ג חולצת ולא מתייבמת, ועי' אר"ש יבום פ"ד טז], והלא אין אומרים לאדם לעבור על ד"ת ואף דתפיס הקנין וכדין אם עבר וקידש, מ"מ הוי איסור, [ואף לרבא שאינו לוקה אלא בבעל, מ"מ איכא איסור]. **עוד יש להוכיח ג' אחין ב' נשואין ב' אחיות או אשה ובתה, או אשה ובת בתה או בת בנה, וכו' חולצות ולא מתייבמות**, ובהני א"א לומר לאחר מיתה.

פ"ב ה"ב

**ד' אחין ב' נשואים ב' אחיות ומתו**, ואחת מהן ערוה על א' מהאחים, אסור בה ומותר באחותה, והשני אסור בשתיהם דשתיהן זקוקות לו, ובאיסור בתו לא משכחת שיכול לייבם את אחותה, דאף אחות מאם אסורה משום בת אשתו, אבל משכחת לה בבתו מאנסותו שנשא את לאחיו ויש לה אחות מתא.

**אחת אסורה איסור מצוה או קדושה על א' מהאחים** פי' איסור דרבנן או חייבי לאוין, חולצות ולא מתייבמות משתיהן דאכתי' צריכה חליצה.

**ערוה לזה וערוה לזה** זו חמות לזה, וזו חמות לזה, [וה"נ בבתו לא משכחת לה אלא בבת מאנסותו, והיינו כנס אשה וילדה ובא אחיו ונאנסה וילדה בת ושנאוה שתיהן ר"ש], אפי"מ אשה מאב ולא מאם, ובשאר עריות שייכא כמבואר ברש"י ט: בארוכה], זה מותר באחרת וזה מותר באחרת, והיינו שאמרו אחותה שהיא ביבמה חולצת או מתייבמת.

פ"ב ה"ג

**ב' אחין ב' נשואים ב' אחיות** או אשה ובתה וכו' ומתו ב' האחין, לת"ק חולצות ולא מתייבמות, ור"ש פוטר, ופי' ר' הושעיה אבי המשנה ראש מסדרי ההוספדא דר"ש פוטר מיבוי"ח דוקא את זו שנפלה שניה כיון דס"ל לר"ש דזיקה קנין והוי ככנוסה מד"ת ולת"ק אי"ז ב' אחיות כאחת דלא ס"ל זיקה ככנוסה, ומתחילה סבר ר"ח ד'חבורה' נח' על ר"ה דלאאי' קנין לר"ש אי יכנסו גם את הראשונה, אבל אמרו דשראי הראשונה שעומדת בדיקהה הוזהר את השניה, וטעמא דסבר ר"ח מתחילה דפליגי, ולר"ש שתיהם פטורות, י"ל משום דהיה חלקה מיתה וזהה בין שידתו אחת את חברתה, [והנה לבבלי' לר' לר"ש תרתייהו פטורות, ופי' התם מקרא אשה לא אחותה לא תקח להו: בשעה שנעשו צרות אין לך ליקוחין מקרא, ואי"א לומר בבבלי מטעם הירי' דזיקה קנין ממילא ואין אדם מתכוין לקנות שתיהם כאחת, אמנם בראשונים שן שבמאיזי מבואר דכל אחת נעשית כאחות אשה ממש, אבל לפי"ז היה צ"ל דהראשונה תפטור את השניה, וע"ע רש"י ותוס' מט: אי ערוה לאחר קידושין מפקיע קידושין].

**אין פטור השניה לר"ש**, הנה להני רבנן הגי' ר"ש פטר את השניה, אבל לר"א ה"מ דפטר ר"ש את השניה כשעבר ובעל דכיון דבעל התברר דנעשית כנוסה למפרע, ונפטרה השניה, אבל כל זמן שלא כנס דליבא לה, ולכן לחלוצתה לא יכנס, [ומבואר דאי בעל בטלה זיקה למפרע, וקצ"ע דלעיל אמרו דלר"ש ל"א זיקה ככנוסה בב' יבמין כיון דנראית לחליצה והי"נ נראית לחליצה לה"א], וי"נ במה' בדעת ר"ש **קידש א' מהשוק את השניה**, להני רבנן עקודשת, ולר"א רק בביאת הראשונה חלוצתה, וכן גי'מ **בא על השניה**, להני רבנן ר' יבית ערוה, ולר"א אינה ערוה, וכן גי'מ **מתה הראשונה לר"א מותר בשניה**, ולהני רבנן אסור בשניה דכבר נפטרה קודם מיתת הראשונה, [ואף דס"ל לירי' דאחר מיתה בטלה הויקה למפרע, י"ל דהיינו אליבא דת"ק], אבל לר"ש לא בטלה הויקה דמצנינו לחד מ"ד דבאי"ב שלה"ב שרי אף בלא ייבם, ומשום דזיקה כנוסה].

**היתה לשניה צרה** מקיים את הראשונה וכונס את הצרה, וש"מ דמותר אדם בקרובת צרת חלוצתו דהוי צרת אחות אשתו [פי' השניה שכנס], ול"א דאסור בצרת השניה משום צרת קרובת חלוצתו וכ"ש צרת קרובת אשתו, אבל אמרו דהלא יכל לכנסו את צרת השניה קודם שכנס את הראשונה והיינו אליבא דר"ש דליכא זיקה בב' אחים, ואם נאסור נמצא דיש צרה אחר מיתה, וי"א נעשית צרה לאחר מיתה משום דצרה אסורה רק משום א"א שלא במקום מצוה, והא דאסור בצרת קרובת חלוצתו היינו שחלץ קודם שנפלה קרובתה לייבום.

**יח מהני אמר ר"ש זיקה ככנוסה**, הנה מחד ר"ש ס"ל זיקה ככנוסה, ומאיידך תנן להלן ג' אחין נשואים ומת' א' מהן ועשה השני מאמר ומת, לת"ק חולצות ולא מתייבמות דכ' **במה' כיוא עליה'** דוקא זו שיש לה יבם

אחד ולי שיש לה זיקת ב' יבמין, ולר"ש מייבם איזה שירצה וחולץ לשניה דלר"ש זיקת ב' יבמין, דר"ש הסתפק האם מאמר קונה והוי' יבמות מבית אחד, או שאינו קונה והוי' ב' יבמות מב' בתים, [אבל לרבנן מאמר קונה ומשירי], ואי אמרי' דזיקה ככנוסה נמצא דשתיהן מבית א', והוי' למימר ביאת א' מהם פוסרת את שתיהן (והיינו ביאת הראשונה שנפלה), **אבל י"ל דשאינן** התם שיש ב' **יבמין דלי"א זיקה ככנוסה, א"כ** אף דלר"ש זיקה ככנוסה מ"מ קונה ומשירי כמבואר לעיל פ"ב ה"ב, ולפי"ז **שאני התם שהם נכריות** וכנגד מה ששירי שני בראשונה חשיב בית אחר אצל שליש, משא"כ אחיות אף דשירי מ"מ דחי לזיקת השניה מחמת דין קצין שיש בה, **אבל ילה"ק מודתני בדעת ר"ש** שב' אח"כ ומת א' ואח"כ נולד להם אח ועשה שני מאמר ומת, לר"ש **שתיהן אסורות** ופי' [ולעיל י.] דאך דמשום מאמר היה בדין לייבם לאיזה שירצה וחולץ לשניה, מ"מ ס"ל דזיקה קני ומשירי, וכנגד הצד ששירי הוי א' שלה"ב והשניה פטורה משום צרתה, והכא אמר ר"ן **דדשתיהן מותרות** והלא הוי אשת שני מתים, וע"כ צ"ל דבב' יבמין לא אמר ר"ש זיקה ככנוסה, [אבל לרבנן אילה"ק דהוי אשת ב' מתים, כיון דלאיבא דרבנן אמרי' דכיון שמת בטלה זיקתה].

**ג' אחין וב' נשואין ב' אחיות** וכו', **וא' מהן ערוה** על הג', מותר בשניה, **א' אסורה איסור מצוה** או קדושה חולצות ולא מתייבמות ור"ש פוסט.

פ"ב ה"ד

**ג' אחין ב' נשואין ב' אחיות וא' מופנה**, ומת א' מבעלי אחיות ועשה מופנה מאמר ואח"כ מת אחיו השני, **לב"ש** אשתו עמו והשניה תצא משום אחות אשה, ולב"ה מאמר קונה ומשירי, וכנגד מה ששירי חלה זיקת שניה ולכן מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה, ואוי לו על אשתו ואוי לו על אשת אחיו.

**טעמא דב"ש**, הנה אי"ל דס"ל כר"א בן ערך דמאמר קונה, כיון דאמרו בשם ב"ש דאם גירש את בעלת המאמר צריכה חליצה, ואי מאמר קונה אינה צריכה חליצה, ואי ס"ל כר"ש דהסתפק האם מאמר קונה, תק' ממ"נ אי קונה הלא סגי בגט ואי"צ חליצה, ואי לא קונה מ"ט תצא השניה משום אחות אשה, אלא י"ל כדאמרו רבנן דתמן בדעת ר"ש דזיקה הוי כמאמר לדידן שקונה ומשירי ואפע"כ אמר ר"ש דאין זיקה נופלת למקום זיקה, וה"נ לב"ש מאמר קונה ומשירי ואין זיקה נופלת למקום מאמר.

**ילה"ס האם קידושיה לאחור ל פוסרת אחותה מיבום**, והיינו האם חלה הדיקה אף דעבדי למעשה הקידושין, ואין להוכיח מב' דדוקא בזיקה ומאמר ס"ל לב"ש דלא חלה זיקה, אמנם **לר' יוחנן** דאפי' קידשו אותה מאה בנ"א תופסין בה דכל אהל שירי במעשיו, י"ל דלא כב"ש דלבי"ש מצינו דאף דמשירי לא חלה הזיקה, וה"נ לא יחילו הקידושין.

פ"ב ה"ה

**ג' אחין ב' נשואין ב' אחיות וא' נשוי נכרית, ומת א' מבעלי אחיות** וכנס נשוי הנכרית ומת, הראשונה יוצאת משום אחות אשה ושניה משום צרתה, ולכן עשה **בה מאמר ומת** הנכרית חולצת ולא מתייבמת, ואם רצב דמאמר קונה ומשירי, וזכה אסור לייבם אשה, וכנגד הצד שלא קנה המאמר צריכה חליצה, ובין לר"ש דמספק"ל אי קנה מאמר, דאי קנה אסור בשתיהן ואי לא קנה השניה מותרת שאינה צרת השניה, ולכן מספק רק חולצת.

פ"ב ה"ו

ג' אחין ב' נשואין ב' אחיות וא' נכרית, **ומת א' נשוי הנכרית, וכנס א' מבעלי אחיות ומת** הראשונה יוצאת משום אחות אשה ושניה משום צרתה, **ואם עשה מאמר בה השניה ומת** חולצת ולא מתייבמת, והיינו בין לר"ש ובין לרבנן.

ג' ה"ז

**יט ג' אחין ב' נשואין ב' אחיות וא' נשוי נכרית, ומת א' מבעלי אחיות** וכנס נשוי נכרית ומתה אשתו של שני ואח"כ מת נשוי נכרית אסורה על השני, משום **שנאסרה שעה אחת** בנפילה ראשונה, ואף דעתה אינה אחת אשה, ואף לר' יוחנן דלי"א נאסרה באחות זקוקותו דחק על מתני' דפרקין בב' אחיות דאינו יודע מ"מ רק חולצת, מ"מ באחות אשה שהוא איסור ברור אמרי' נאסרה.

פ"ב ה"ח

ג' אחין ב' נשואין ב' אחיות וא' נשוי נכרית, **וגירש א' מבעלי אחיות, ומת נשוי נכרית וכנסה המגרש**, ומת, מותרת כדעתן בריש מכלתין וכוכלן אם מתו או מיאנו או נתגרשו וכו' צרותיהן מותרות, ואף בכנס ואח"כ גירש, מותרת, ואף לר"א דמחזיר גרושתו אסורה ליבם, משום דנישואין מפילין, מ"מ מודה ר"א דצרה תליא במיתה, וראיה דהלא היו לו בנים ומתו ואח"כ מת הוא אשתו מתייבמת כיון דבנים תליא במיתה, וה"נ צרה.

פ"ב ה"ט

**ספק קידושין וגירושין בטו עריות** הצרות חולצות ולא מתייבמות, וספק קידושין וגירושין ד"ת זרק ספק קרוב לו ספק קרוב לה, ובמתני' תנן דאף ספק גירושין מדרבנן לא תנישא לכתחילה, והיינו כתב ידו ללא עדים, או שיש בו עדים ואין בו זמן, או שיש בו רק ע"א.

**ג' גיטין הפסולים מדרבנן** ת"ל אמר ר' חלפתא אם **נתגרשה** בתם לא תצא שלא להוציאיו לעו על בניה, בתו שנשאת לשוק **ע"י גט זה** לא תצא, כדי לזקוק צרתה לאביה שנתחלץ, ואי תצא

תפסור בלא כלום, [ומשמע דהא דעלמא לא תצא היינו ביש לה בנים, אבל לא לית לה בנים תצא, דאליה מ"ט אמר בתו, הוא בעלמא נמי לא תצא, אבל בבבלי גיטין פה: אמרו בשם ר' חלפתא דלא תצא ואפי' באין לה בנים], **צרתה** של בתו שנתגרשה בגט זה ונשאת לשוק **תצא** דמד"ת זקוקה לו ואסורה לשוק, **בתו שנשאת לאחיו** אחר בגט זה **תצא** ואפי' מת בעלה הראשון כיון דמד"ת הוי גט אי"ז יבום, ואסורה באיסור א"א, **צרתה** שנשאת לאחיו, לא תצא ואפי' לאביה פי' של צרתה שהיא בתו, לא תצא דהא דתנן חולצת מ"מ אם עבר ויבמה לא תצא.

**ג' שטרי חוב** כת", ללא זמן, ע"א גובין מבני חורין ולא ממשועבדין, ואמר ר' בא דה"מ אם לא הוחזק השטר בביר", אבל אם הוחזק גובה אף ממשעבדי, **אבל הק'** דאם לא הוחזק אפי' מב"ח אי גיבג בשמחמיש, אלא איירי בהוצאות בביר"ק דאינו גובה ממשעבדי, י"א משום חשש קנוניא לגבות מלקוחות, [אבל צ"ע הלא אין גובין אלא משעה שהוחזק בביר", ועי' ש"ך סט' י.] **וי"א מפני שהוא פסול** שפסלוהו חכמים, [ומבואר דס"ל דשטר ללא זמן פסול, אף שהוזכר טעם רק בגיטין וכ"מ בר"מ, וכ"כ בשו"ע מג' א', ועי' תוס' גיטין י.], וטעם זה קיימא אף בשיעבוד הבן, אבל משום קנוניא שולל רק בלוה האב ושיעבוד האב, וכ"מ משום פסול דתנן בב"ב אף בגיטי נשים כן דאין גובה כתובתה מנסים משועבדים, [מדס"ל ל"א דהוי גט כשר משום עדי מסירה וגובה משועבדים, ש"מ דלת"ק דפסול], והתם לא שייכא קנוניא אף גובה מזמן הכתובה.

פ"ב ה"י

**כ זיקת ב' יבמין**, ג' אחין נשואין ג' נכריות, ומת א' ועשה שני מאמר ומת, **לת"ק** חולצות ולא מתייבמות, דכ' יבמה יבא עליה' דוקא זו שיש בה זיקת יבם אחד, ולא ב' יבמין וכיון שמאמר קונה ומשירי הוי אשת ב' מתים, והטעם דחולצת דזיקה הוי כקידושין [כמבואר בריש פ"ק, אבל בבבלי כמבואר משום דמאמר דרבנן], והראשונה לא מתייבמת, כר"מ דכל שאין מייבמה, אין מייבם צרתה, **ולר"ש** מייבם לאיזו שירצה וחולץ לשניה דמספק"ל האם מאמר קונה, דליכא אשת ב' מתים אלא ב' בתים ולכן חולץ לשניה, אבל אין מייבם לשניה, ודליכא מאמר או קונה, וה"מ שייבם בתחילה, אבל אם חלץ בתחילה אסור שמא אף הנה אימרי ופטורה בחליצת חברתה.

שומרת יבם שנפלה לפני כמה יבמין, מתייבמת, אף דיש לה זיקת ב' יבמין, כיון דקרא ממעט דוקא אשת ב' מתים.

**האם אמרי' כל שאינו מייבמה אינו מייבם צרתה**, ת"ק דמתני' כר"מ דאינו מייבם צרתה, ודתנן להלן פ"ב בן ט' ויום א' שבא על יבמתו הוי כמאמר ונשא אחרת משהגדיל ומת, לת"ק דהתם השניה חולצת או מתייבמת והראשונה חולצת ולא מתייבמת ור"ש פליג התם, ות"ק דהתם אינו ר"מ.

פ"ב ה"יא

**ב' אחין נשואין ב' אחיות**, ומת א' מהם, ואח"כ מתה אשתו של שני, אסורה עליו עולמית כיון דנאסרה עליו שעה אחת, ואמר ר' יוחנן דאף דלא ס"ל נאסרה באחות זקוקתו, שאני איסור אחות אשה שהוא איסור ברור ואמרי' נאסרה.

פ"ב ה"יב

**ב' שקדשו ב' נשים ובשעת כניסתם לחופה החליפו** ובא עליה בשוגג [כתרנן סיפא דחזירות לבעליהן], חייבים משום אשת איש, ואם היו אחים חייבים גם על אשת אח ואף דמצינו דאין איסור חל על איסור בב"א, ס"ל להך תנא דחל בבת אחת, ואם היו אחיות אף משום אחות אשה דהנה אשת השני שקידש אסורה לראשון מתחילה משום אחות אשה ואח"כ נתווסף א"ל אשת איש ואשת אח, ואשת הראשון שהיתה אסורה משום אשת איש ואשת אח, נוסף איסור אחות אשה במגו דנאסור שאר אחיות על השני נאסרה גם היא ואם היו נידיות אף משום נידיות מגו דנוסף איסור לבעלה, [וכיון דהאיש והאשה מביאים קרבן נמצא דפעמים מביאים ד' קרבנות, ופעמים ח' ופעמים יב' ופעמים טז'].‏

**היו קטנים וגדולות**, כולם פטורים בדין אינא לפחות מבן ט', **היו גדולים וקטנות**, חייבים רק משום נדה דאין נשואין קטנה כלום, ואם השיאן אביהם חייבים ח' דקטנות פטורות, **היו א' גדול וא' קטן** יתר מבן ט', הנבעלת מהקטן חייבת משום אשתו של גדול, והנבעלת מהגדול פטורה משום אשתו של קטן.

**האם מפרישין ג' חודשים**, ב' נשים שהוחלפו במתני' מפרישין אותם ג' חודשים שמא מעוברות והוו ביהם ממזרים, אבל קטנות שאינם ראויין לילד מחזירין אותן מיד, והא דאנוסה אי"צ להמתין, שאני מתני' משום תיקונו של ולד, אבל זונה מתהפכת.

אם היו כהונת נפסלו מהכהונה פי' אף דבעלמא חזרות לבית אביה ללא זיע חזרות לאכול בתרומה, שאני כהן שנעשו זונות האסורות בתרומה, כדפרש"י, וש"מ דאונסים פוסלין בכהונה ועשית זונה.

## החולץ ליבמתו

פ"ד ה"א

**החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת**, אם הולד של קיימא, מותרים בקרוביהם, ואם אינו של קיימא אסורים בקרוביהם, ופסלה מהכהונה כדין חליצה הפוסלת לכהונה מדרבנן.

**כא** לכתחילה **יבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיעברו ג' חודשים** שמא מעוברת ופגע בא"א שלא במקום מצוה, והא דאינה

אחרי כשהי' ממ"נ, י"א כדי שלא תצטרך כרוז לכהונה דאי הולד בן קיימא חוצה לכהונה ואי בן קיימא פסולה, [ונבבלי פי' דלא הצריכו בן, דשמא יהיה אדם בחליצה ולא בהכרזה], **ולתני ר"ה דכ' מאן יבמי' העולה ליבום עולה לחליצה**, ונ"מ בהיתה כשרה ונתחללה, כגון אלמנה לכה"ג וגרושה וחולצה לכה"ד ונאסרה לכהונה קודם שנפלה ליבום, **אחיזה צריכה כרוז**, אבל אינה עולה לייבום, ואם **עבר וחלץ תוין ג' חודשים** מתחילה חתפסוקו האם צריכה חליצה אחר ג' חודשים אפש"ל דמבעי להני טעמי משום דהוי גזירה, ולגי' הגה"א מבני דוקא לטעמא דאינו עולה לחליצה, שאינה עולה ליבום, דכיון שאין להכריז טעמה מעוברת חלצי הך חליצה, ונמצא עוד נ"מ פי' הטעמי, ויש להוכיח דרבנן דצריכה חליצה **דקנטה שחלצה** תחלוץ משתגדל ואם לא חלצה חליצתה כשרה, והיינו כר"מ דאין חולצין ומייבמין לקטנה שמא תמצא אילונית ונמצא פגע בא"א שלא במקום מצוה, ואף אחיזה חולצת מחמת שאינה עולה לייבום, א"נ גזירה אטו יבום, אבל חלצי קטנה חלצתה לכתחילה.

**חלץ למעוברת והפילה**, אי"צ עוד חליצה כדנתני **דהמניח** אשתו **מעוברת**, פטורה מיבום, דכ' זולא ימחה שמו מישראל את ששמו מחוי, אבל אסורה להנשא דכ' להקים לאחיו שם בישראל' עד שתדע אם בן קיימא או לאו, ואף צרתה אסורה דכ' להקים לאחיו שם' עד שתדע אם מחמת יבום או מחמת בן ובבאר ההור"א דצרתה מותרת אף דהמעוברת מד"ת, י"ל דאתי לפרש את הדרשה דלא יצא דאמרי' משום מעוברת חזרתו, וקמ"ל קרא ואף בצרתה [א.ה.] כ"נ מביאור הגר"ח [ק].

**אשת סריס**, אי"צ יבום דכ' זולא ימחה שמו מישראל וזה שמו מחוי.

**ידיעת המתיר**, הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת, ל"א דממ"נ צרתה מותרת דאי הולד בן קיימא ניתרת מהולד, ואם לאו בן קיימא ניתרת ע"י ביאה, אלא צרתה אסורה דבעי לידע האם ניתרת מחמת ולד או יבום, וה"נ חליצה דהוי פטור [דומיא דיהום דיהו פטור], בעי לידע האם ניתרת ברור לא בחליצה והא דבחלץ לא תוין ג' חודשים בעי לטעמא אחריני, י"ל דשאינן היכא דלא נודע שהיא מעוברת כלל.

**האם מוזכין לעובר**, לר"א אין מזכין, ולשמואל מזכין, ואמר ר' יוסה דה"מ כשהוציא ראשו ורובו בחיים, וכעין דתנן דחולץ למעוברת ונמצא ולד בן קיימא איגלאי מילתא למפרע שיש ולד ואין החליצה כלום וה"נ יש הקנאה לולד בן קיימא.

**האם מוזכין לעובר שאינו בנו**, תנן דהאומר אם תלד אשתי זכר יטול מנה, ואם נקבה מאתיים, יטלו, **לר' יוסה** מהני קניין אף לולד שאינו בנו, ור"א מתחילה אמר דמהני רק לבנו, אבל חזר בו דאריירי אף בנוולדו בן ובת, דבת אצל בן הוי כאחר.

אין להוכיח דמהני קנין לעובר שאינו בנו מגר שמת ובזוו ישראל את נכסיו ונודע שיש לו בן במדה"א או שהיתה אשתו מעוברת, חייבין להחיות, כיון דהוי בנו.

אין להוכיח דמקנין לעובר אפי' לא הוציא ראשו ורובו, מדתנן בסיפא החזירו הבזויים ואח"כ מתו הבן או שהפילה אשתו, אזול' ע"פ הקודם באחרונה ולא ע"פ הביוה הראשונה, ולכא' אין דכבר יתא העובר, אבל י"ל דהיא דהראשונה כבר נתייאשו והא דחייבים להחיות צריברה אף הוי ספק שמא תפיל י"ל דמסמכ' על עוב דמתני' בממון כמבואר בתוס' סנהדרין כ' וע"ע תוס' יומא פה. וכוין דהוי ממון היוצא בדניינים לא חשיב יאוש ברשות.

פ"ד ה"ב

**חיוב חטאת ואשם חליץ בביתא שוגג**, הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת וילדה, אם הולד של קיימא יוציא וחייבים חטאת, ואם אינו של קיימא יקיים, ואם ספק בן ט' לראשון או בן ז' לשני יוציא והולד כשר וחייבין באשם תלוי דכל שחייבים על דאז חטאת חייבים על ספקו אשם תלוי.

**כב באיה אופן מביאין אשם תלוי**, ר' יוסי אמר כל שאפשר לעמוד על וודאו אין מביאים אשם תלוי, וכגון אכל א' מב' חתיכות של שומן וחלב, והחתיכה השניה בתיבה, וכשיבא המפתח יתברר הספק, אינו מביא אשם תלוי, וכדתנן דהכונס ליבמתו ונמצאת מעוברת אינו מביא אשם תלוי אלא לאחר שנודע שהוא בן קיימא.

**רב** אמר דכל שא"א לעמוד על איסורו אין מביאין אשם תלוי דאשם תלוי בא להגן מהיסורים עד שיביא חטאת, וכגון האוכל מב' חתיכות שומן וחלב, ונטל עורב ואכל את השני, כיון שיכל לעמוד על ודאו חייבים על ספקו אשם תלוי פי' אפי' אכל עורב לבסוף מ"מ כ"ל לעמוד [א.ה.] ואף דכבר לא יביא חטאת לבסוף, מ"מ מבאי אשם תלוי להגין מהיסורין של אותו זמן שיכל לברר אפי' לזמן מועט], א"נ דוקא אכל עורב דלא אכל עורב ואפשר לברר איסורו אינו מביא אשם תלוי וכדאמר ר' יוסי קרן אורח. [א.ה.] ולפי"ז אילה"ק לרב ממתני' דהכונס ת"ל, ומ"מ קאמר רב עוד תניא בבה"ג [-] אם אכל עורב תתילה ואח"כ אכל הוא כיון שא"א לעמוד על ודאו אף ביום האכילה פטור מאשם חטאת **דאמר רב** דחיוב אשם תלוי תלוי באיבא איקבעא איסורא פי' חתיכה א' מב' חתיכות ודאיה היה איסור, ושמעמי אף שא"א לעמוד על ודאו מביא אית'. [ועי' הגבלי לטעמא דרב דבעי איקבעא איסורא משום כדי שיוכל לעמוד על ודאו, יל"פ דהק' אף טעמא דרב משום דבעי ודאי חתיכה אבל ל"ל דרב בעי **תרתין** חתיכות ויכול לעמוד על ודאו, ונ"מ בחתיכה אחת שאכל חציה ויש עליה ספק חלב או שומן, דליכא איקבע ואפשר לעמוד על ודאו.

**אילה"ק לרב** מדתנ לר"א דמחייב אשם תלוי על חבל כוי אף דמעולם לא היה אפשר לברר האיסור, כיון דרבנן נח' על ר"א.

פ"ד ה"ג

**אילה"ק לרב** מדתנ ב' חתיכות של חבלי ושל קודש, ואכל אחת מבאי א"ת ואם אכל את השניה מבאי אשם ודאי אשם מעילות, ואם אכל אחד את השניה שניהם מבאי'אם א"ת אף אשם היה ניתן לברר בזמן אכילת השני, אבל י"ל בחתיכה גדולה שאכל הראשון חציה והניח חציה.

**אילה"ק לרב** מדתנן במתני' ספק בן ט' ספק בן ז' וכו' חייבים א"ת, והלא א"א לעמוד על ודואו, די"ל שיכל לעמוד על הספק בשעת העראה שהיא שעת החיוב בעריות, ואי היה פורש היה נודע שהולך של הראשון, [ולכן נחברו לעל שאכל הראשון חציה, דאי אכל השני אפי' לא הותיר היה ניתן לברר בזמן שהתחיל לאכול].

תנן במתני' **ספק בן ט' לראשון ספק בן ז' לשני**, וכו' חייבים אשם תלוי, והנה **אי"ל** בבא עליה מיד לאחר מיתת בעלה, דא"כ הוי ספק בן ז' לזה ולזה וספק בן ט' לזה ולזה, וצ"ל שבא עליה לאחר ב' חודשים והוכר עוברתה לאחר ה' חודשים, דא"כ היבמה לא תחלוץ ותתייבב עד שתמיתה ה' חודשים, **אלא** איירי שבא לאחר מ' יום והוכר לאחר נ' יום דיש ב' חודשים שלמים לראשון, וג' חודשים מקוטעים לשני דיש לחוש שהוא בן לשני [פי' ה' חודשים שלמים ויום לפני ויום אחרי, דהם 7 חודשים], ושלישי הוו נ' יום, **וש"מ דאשה ניכר עוברתה לחדשים מקוטעין** וקמ"ל כיון דלהלן איכא מ"ד דאף היולדת למקוטעין אין ניכר אלא ב' שלמים, כ"פ היפ"ע, ואי"ל דמתני' בבא אחר כ' יום וניכר לאחר ע' לשני דהוו 7 לראשון, ונמצא ע' שלשי מו' שלמים, ונמצא אינך ניכר למקוטעין, כיון דאי ילדה ט' שלמים לראשון לא תלינן ב' לשני, אלא דוקא אם ילדה מקוטעין לראשון, וכן אם ילדה ז' שלמים לשני לא תלינן במקוטעין לראשון, [א.ה.]. שמא כיון דמקוטעין לא שכיחא, אמנם להק"י דילמא ילדה לט' שלמים ואיכא ספק בן ז' ושהה הולד עד בן ט' כמבואר להלן דשייך דבר זה, ושמא סוגיא דהכא פליגא, ועי' קה"ע דפי' דהני נ' יום בעי להכרת עובר של ב' מקוטעין והיוני 7 יום ל' ו', אבל צ"ע מ"ט בעי 7 יום, ולהלן איכא מ"ד דבעי רוב חודש אבל לא מקצת של 7 יום], וש"מ מהא דניכר עוברן לזמן שונה דיולדת לט' ויולדת ל' הם ב' יציאות, וש"מ **אשה וילדת למקוטעין** דקוקי בבא עליה אחר מ' יום, ואף אי ילדה לז' שלמים, אי"ז שלמים לראשון, וש"מ **אשה מעוברת אינה חוזרת ומתעברת, ושי"מ דאין אשה מתעברת מב' בנאי אחת**, ואם דאמר רבנן דאגרתא גזילת צא מילעבי' פלא מילעבי' פלשתים פ"י ממאה ערלות פלשתים שהערו בערפה י"ל דה"מ שאינה חוזרת ומתעברת כשנסרח הזרע, אבל קודם לכן מתעברת ממכה.

שתי יציאות דכ' וייצר' ב' יודין יצירה לט' ויצירה לז', **והנוצר לז' נולד לח' חו וכ"ש הנוול לט', והנוצר לט' נולד בח' אינו חיי**, וכ"ש הנוול לז' [ואמרו רזמ מלכות יווני, זוטא אבטא זוטא פי' יחיה, וכן הפי' של אות ז' ואבטא הוא שבעה, וכן]. ואבטא הוא שמונה].

**חלק בירושה של ספק בן ט' וז' אב היבם ליטול חלקו של אַחיו**, ודבעלמא היבם נוטל חלקו, כיון דדוחים זה לזה האם הספק בן המת או היבם עושים פשרה בין הספק ליבם ונמצא דשאר האחין מפסידיים, תחרות באחין פי' ביבם והספק שאינם מתפשרים, שכר לאחין שאר אחי המת יורשיים, והיבם חולק עמהם [א.ה.]. ויש לעי' הלא ממ"ז או הגבן או היבם כבר יישו את המת, ועי' קובץ הערות מ' ז' דאף המאחר לירושה חשיב יורש [אלא הירוש הראשון לא הניח למאחר מה ליטול], ולפי"ז אפשר' דכל הקודם לירושה דוחה למאחרים מליטול, ואפשר' דאין בכח הספק לבדו למנוע מהמאחר מליטול אא"כ באים בהרשאה הזו מה, וא"כ נמצא דהוי אין ספק מוציא מידי ודאי, [אף דמיעיק הדיון כבר יורש הני ספק יובם], והנ"מ הכרעת הירו' ממנו עד שיעשו פשרה, ויש לעי' לאחר שיתפטרו האם הגדל מתברר שיש חזקת ממונו, או חשיב תפוסת הבית, ונ"מ בזמן בא' מתאחין שקידש אשה]. **מת הזקן** אביו של מת כיון דהבנים הם ודאי יש ספק בן הבן, אין ספק מוציא מידי ודאי, **מת הספק** כיון דיש אחי האב בודאי ואב בספק, לבבלי ממוטל המוטל בספק חולקין, אמנם בירו' משמע דאין ספק מוציא מידי ודאי, **מת אחד מתאחין אין הספק מוציא מידי ודאי** אח, **מתה אמו של ספק אין הבעל בספק מוציא מידי בן בודאי**, **מת הספק ואח"כ מתה אמו אין הבעל בספק מוציא מידי אחי האם בודאי**.

**מת היבם** ובא העסק ליטול עם בני היבם האחרים, אם המת הראשון היה עני, ואחרים לספק שהוא בן הראשון, ואם היה עשיר כיון ונדחא להם לחולקו נמנו בנכסי הראשון, אינם יכולים לדחותו מנכסי היבם כיון דחולקין עמו, [א.ה.]. לכאו' עני ועשיר היינו כלפי השני, ונ"מ בהיה השני יותר עשיר מהראשון].

**כל ספק ממזר**, הראשון שנוול ספק בן ט' או בן ז' ראוי להיות כה"ג ממ"ז, והשני, יוס ספק ממזר, י"א דאסור בישראלית, **ולראב"י** אין ממזר ספק דספק ממזר שוי בישראלית דדריש ממזר ודאי לא יבוא אבל ספק ביבא, [ומנודה ראובן ב' בספק כותנים דאסורים לישראלית, וספק חללים דאסורים לכהונה].

תנן ג' יוחסין עליו מ**בבל** ומ**הם** שתוקי ואמו שתתקו כשקורא אבא, ואספי שנוסף משולח ואינו מכיר את אביו ואמו, דהוו ספק ממזר, [וג"מ בהני יוחסין דגרי חורוי ממזרי ומתני אסופי ושתוקי אסורים הו' בתו], ולראב"י הוו ח' ומשמע דאף מדרבנו יורבן, ורבנן דפליגי ס"ל כמבואר בבבלי דמעלה עשו

ביוחסין, ולר"א ור"ג הוו ט' דס"ל שתוקי מותר דנאמנת האשה לומר לכר נבעלת; ולרבנן י'.

פ"ד ה"ג

**ירושת שומרת יבם ע"י זיקה**, ו**נכסים שנפלו קודם שנעשית שומרת יבם** בין לב"ש ובין לב"ה יכולה למכור, ו**נכסים שנפלו לאחר שנעשית שומרת יבם** וכן כתובתה מנה ומאתים, לב"ש חולקין יורשי הבעל פי' היבם עם יורשי אביה, כיון דילה"ס האם זיקה משוי כבעל, **ולב"ה** זיקה משוי כבעל ויורש הכל, מלבד נכסי מלוג שנוכנסים ויוצאים עמה, [א.ה.]. יכולה למכור אחרים אף לאחר שנעשית שומרת יבם], ופירות שנעשו לאחר שנעשית שומרת יבם, אינם נגזרים אחר הנכסים.

אף שומרת יבם חייב היבם בקבורתה תחת כתובתה נדוניה שהכניסה, וקמ"ל דל"א דביבם תליא אי אית לה כתובה, אלא הוי כבעל דחייב בקבורה לעולם.

פ"ד ה"ד

**מתי כתובה כדין הנישואין הראשונים**, הנה הכונס יבמתו הרי היא כאשתו דמגרשה בגט ואי"צ חליצה, אבל נכסי בעלה הראשון משועבדים לכתובתה ומבואר בתוספתא **דאסור היבם למכור מנכסי הראשון** אפי' יש לו מאה מנה, דחייש' שיתשדפו שדותיו, ואם רוצה למכור או כותבת לו שובר אחרי שמגבה לה כתובתה, א"נ כותבת בשובר שיכול למכור או מגרשה וכונס ולרש"י אף מגבה לה כתובתה ואמר ר"ז דה"מ דיכול למכור או מחדש לה כתובה משלו כשהיא נשואה, ואפי' כנס וגירש ה"מ אם חידש כתובה, ולרש"י אפי' פרע לה צריך לחדש, וי"א דאם פרע ל"א דע"ד כתובתה הראשונה כנסה, וכיון שחידש יכול למכור, א"נ רק בזמן שהיא מגורשת, [א.ה.]. פי' זה לכאו' לא קאי למס' כיון דר"י לא בעי דקון שיערש], כדתינן המגרש את האשה והחזירה ע"מ כתובתה הראשונה ואי"צ לפרוע ב' כתובות.

**ארוסה שמתה אין לה כתובה** דלא הותרה לשוק להנשא ול"א דמתחייב בניתוק האישות.

פ"ד ה"ה

**כד מצוה על הגדול ליבם** כנ"ל פ"ב ה"י, ואם לא רצה אומרים לשאחריו, לא רצו כולם, אומרים לגדול לא תחלוץ או מיעיבם.

פ"ד ה"ו

**גדול שתלה היבום במי שאינו מייבם עתה**, אין שומעין לו דשיהוי מצוה לא משהינן, כגון קטן עד שיגדיל, או גדול במדה"י עד שיבוא ופרש"י אפי' גדול שבאחים, או חרש ושוטה שאינם ראויין ליבום, [א.ה.]. ומשמע כפי' הר"מ והרע"ב דלא משהינן עד שיתפראו וכ"כ הקה"ע, ועי' תוס' דהוכיח מהא דלא כ' עד שיתפרא, אין חוסמין אותה להתייבם, וכ"כ הפנ"מ].

פ"ד ה"ז

**ירושת המת ביבשה ומאמר**, **יבם** יורש את נכסי המת, אבל **החולץ אינו יורש** והוי כשאר האחרים, והעושה מאמר לא זכה, ול"ז הל"ז דעשה מאמר ביבמתו לא פטר את אחותה, אלא אף לב"ש דפטר את אחותה מ"מ לא קנה קנין גמור, ואף לר"ש דמספקא לא אימאר קונה קנין גמור או לא קונה כלל, ודלא כר"א בן ערך דמאמר קונה קנין גמור.

**ב' יבמות שעשה מאמר בזו ובעל לזו**, לכאו' איכא ממ"ז דירש דאי משום מאמר יורש, ואי משום דבעל יורש נכנגד מה ששיר מאמר אחי ביאה שניה, כן לר"ש דמספק"ל אי מאמר מוריש, אבל אמר' ר' יוסה דהני ב' יבמות יכול ליקיים אסור **יורש** ודאי כול ליקיים את אחת מהם, [א.ה.]. ויש לעי' הלא גם בספק ויבם תנן דיוציא ואית ליה צד בחלוקה, וביחור אי ר' יוסה קאי לר"ש דמספק"ל, וצ"ע ועי' ביאור הגר"א אה"ע סג' ג' דלא הביא לר"ש בירו' הגי'ל].

**ירושת היבם כשיש אב**, **לת"ק** היבם יורש, **ולר"י** אינו יורש במקום יש אב, וכ' **והיה הבכור אשר תלד'** הדוקש היבם לבכור, ואין הבכור נוטל פי שנים בחיי האב, ומ"מ לאחר מיתת האב, אין היבם יורש בכל נכסי המת כבכור שיוורש אחר מיתת האב, כיון דהוקש לבכור שאינו יורש פי שנים בראוי, **והלכה כר' יהודה** [ואף דר' יוחנן לא שמע כן מר' הושעיה, מ"מ יש דברים שהתלמיד די שומע מרבו].

פ"ד ה"ח

**איסור קורבה מחמת חליצה**, החולץ ליבמתו, אסורים בקרובים זב"י דהוי כדין אשתו, ואף אסור **בשניות** [אבי אביו ובן בנו ובן אחיו], ואסור באחותה בזמן שהיא קיימת כדין אחות אשתו, אבל האחים מותרים בקרובותיה.

מהא דתנן חלץ ש"מ **דאין זיקה אוסרת בקרובים לאחר מיתה**, וכדאמרו בשם ר"א שומרת יבם שמתה מותר באמה, וכ"מ מדתנן דדוקא דלא אסור באחות חלוצתה, אבל האחים שרי, כיון דהוי כלאחר מיתה.

מותר אדם בקרובת צרת חלוצתו ול"א דהוי כחלוצתו, ואסור בצרת קרובת חלוצתו כגון שאחות חלוצתו נשאת לאחיו ומת, [ומינה דאסור אדם בצרת אחות זקוקתו כגון ב' אחיות לב' אחים ומתו

האחים דאסור אף בצרה, דאמר' ק"ו באיסור אחיות דאו' שיש זיקה, מ"א חלוצה דרבנן שנתנו לה צרה אף שכבר פקעה הדיקה].

פ"ד ה"ט

**דין אחות אשתו וחלוצתו ביבו"ה**, החולץ ליבמתו ונשאו אחיו **אין אחותה ומת**, חולצת ולא מתייבמת, **המגרש את אשתו ונשא אחיו את אחותה ומת**, פטורה מכלום דהוי אחות אשתו, אף אחר גירושין, משא"כ החולץ, דהלא אין חליצה קנין ולא הוי כאשתו, אלא הוי פטור, **והאחים אסורים בה** לאו משום חלוצת החולץ אלא משום אשתו של מת וס"ד דכיון שהותרה לישאר האחים ליבום, האיסור רק מחמת חלוצת אחיו, קמ"ל דכיון שחלץ לה א' האחים הובר שהזיקה היתה אליו משעה ראשונה.

פ"ד ה"י

**כה שומרת יבם שקידש אחיו את אחותו** ואף שהיא אחות זקוקתו חלו הקידושין שאין הדיקה מפקיעה קידושין וכן אין הקידושין מפקיעין את הדיקה, אומרים לו שימתין מלכנוס עד שאחיו יחלוץ או ייבם דאל"ה נמצא פוגע באחות זקוקתו, ואם **מת היבם מוציא את אשתו** בגט ואת אשת אחיו בחליצה אבל לא ביבום דאסורה עליו משום אחות אשתו, [אסורה חלוש דירושין]. **מותה היבמה יכנוס, ואם מתה אשתו, לר"א** אסור ביבמתו דאסורה עליו שעה אחת, ואף שבטל הגורם האיסור במקומו, **ולחכמים מותר באשתו** אף דאם היתה אשתו דוקטל הנפילה אסור ביבמתו, הכא שהיתה מותרת בתחילה ס"ל לחכמים כדעת הגורם בטל האיסור פי' דכל שהותר איסור אשת אח בשעת נפילה לא חזור האיסור, אבל לר"א כיון דנאסרה אסורה, וי"מ דלאו משום אשת אח דלא ס"ל לר"א כבאב שאול דאיסור אשת אח הוא דחויא, אלא אסור משום לא יבנה דכיון דנדחית מייבום שוב לא יבנה, וברשב"א הביא לסברא זו ודחאה, אבל בירד לעיל פ"ג ה"א מבואר כן, [א.ה.]. יעוי' לעיל ריש פ"ג במה שנתבאר בביאור הגר"ק בדעת ר"א].

פ"ד ה"א

**דין ג' חדשי הבחנה לנשואין ואירוסין**, היבמה לא תתייבם וכן הנשים שנתאלמנו או נגתרוש לא ינשאו עד שיעברו ג' חודשים ואף בתולות, **לת"ק** אף לא יתארוס גזירה אטו נישואין ואף ארוסות לא יתארוסו, **ולר' יהודה** פליג על הגזירות ולכן הנשואות יתארוס והארוסות ינשאו מלבד ארוסה ביהודה שילבו גם בה, **ולר' יוס** כל הנשים יתארוס מלבד האלמנה מפני האביבול ואסורה כל ל' יום, אבל לר"י שרי ליארס מיד.

**הכרת העובר** תנן בגדה, מעוברת שראתה דם דיה שעתה ואי"צ לחשוש לטהרות מעל"ע למפרע, לר"מ ג' חודשים וזכר לדבר מדכ' ויהי כמשלש חדשים' ויגד ליהודה' וגו', [והא דהוי רק זכר, מבואר בגדה ג' דשמא ילדה לז', ופרש"י שהעובר ניכר שלשלי ימיה, וקמ"ל דאזול' ע"פ רוב העולם, ויהל"ק הלא לא ילפי' דדיה שעתה אלא רק שזיכר עוברה לז' חודשים, ובראשונים שם פי' דגם יולדת לז' ניכר עוברה לז' חדשים, והיינו דליכא ראיא דשמא קרא ביולדת לט', ובפרק בן סורר מספק"ל אבל לעיל בירו' מבואר דניכר שלשלי ימיה], **ולאמר**, **אין חדשים אפי' הפילה רוח אינה מטמאה** למפרע, דכ' **הרינו חלנו כמו ילדנו רוח'** תהרו חשש תלדו קש' פי' דבר שאין בו משם.

**שיעור חודש להבחנה וללידה**, **יש אומרים** אפי' רוב חודש ראשון ואחרון **האבחה, לשמואל ור' אסי** צ' יום, **מעשה בבבלי** **בבול** **שנוול לז' מקוטעין**, [ולא ידעו האם היו ג' יום בראשון ויד' באחרון או איפכא], ובקשו לעשותו ספק ממזר, אבל ר' אבא בר ווא אבי שמואל הכשירו, ואי"ל דאבי שמואל פליג על כלל דאמר שמואל צ' יום, [וה"ז דפליג על מ"ד דבעי רוב ראשון ואחרון, והכא לא רוב ראשון ואחרון], ופי' ר' בא דשאני הכרת העובר דהוי לחדשים שלמים ולהלן יתבאר עוד בדעת שמואל.

הנה הרואה ג' רצופין שלא בזמן נדתה היו זבה, אבל **הרואה מחמת קושי** קודם לידתה אף שלא בשעת נדתה אינה זבה, דתלין בלידה, לר"מ אפי' מ' וגו' יום, ולר' יהודה דיה חדשה, ולר' יוסי ור"ש אין קישוי יותר מב' שבחות, ומהא דלא אמר ר' יהודה ל' יום, **לר' יוסה בשם ר' ווא** ש"מ דאשה יולדת למקוטעין ואי קאמר לו יום, הוי"א, דאשה קודם החודש הטי', **ולר' יוסה ב"ר יודן בשם ר' ווא** ש"מ דאשה יולדת לשלמים, דמאמר דיה חדשה' דמסמנ דוקא חשש שלם, אבל הק' דהלא אף המפלת אינה זיבה דתלינן בזיבה, והלא מפלת אפשר בתוך חודש, ועי' לא אמרו ל' יום, כיון דדיה חדשה דוקא בחודש התשיעי.

**עוד בדעת שמואל**, יש ששמעו בשם שמואל דאין חילוק בין הכרת העובר ללידה, וכשאמרו לפני ר' יוסי דר' ירמיה אמרה בשם שמואל, אמר ר' חזקיה דר' ירמיה לא אמרה, והיינו דבא להק' וכי אבי שמואל פליג על שמואל, [אבל לא בא לחלוק, כיון דאפי' יהושע שלא מש מאהל משה, לא היה אומר כן על רבו].

**העערות והארות וקבלת הגליון, ניתן לפנות במייל:**
lishne.klile@gmail.com

כמו"כ ניתן לקבל את הגליון בנקודות ההפצה ובמייל של 'מכון תמצית הש"ס':
7692282@gmail.com